

Inyila Isa

Annabi Matiyu naxan sebexi

Masenyi nde yi Kitaabui xa

fe ra

Kitaabui naxan xili «Inyila Isa,» a doxo naani na a ra. Namijonme naani nan taruxuie sebe Ala Xaxili Seniyenxi saabui ra naxee lanxi Inyila Isa nan ma. E xili ne Matiyu, Maraki, Luki, nun Yaya.

Isa keli xanbi dunija, Annabi Matiyu naxa yi Kitaabui sebe, a xa Isa xa dunijeigiri birin masen alako mixie xa a kolon, a Isa findixi Ala xa Mixi Sugandixi nan na. A a sebe Gireki xui ne, kono muxu bara a madangi Soso xui alako Sosoe fan xa no a fahaamude.

Isa xa kaabanako gbegbe sebexi yi Kitaabui kui alako mixie xa a senbe kolon, Ala senbe naxan fixi a ma. A furemae rayalan ne, a pinne ragbilen mixie foxo ra. Annabi Matiyu bara wa mixie xa Isa xa kawandie fan kolon. Isa to mixie xaran Ala xa masenyi ra, e naxa a kolon, a a nondi yati yati nan masenma. A donxoe ra, yi Kitaabui Isa faha ki nan dentege sama nun a keli ki faxe ma.

Na birin noma fahaamui fide won ma, won xa a kolon nde na Isa ra. Won lonni naxan sotoma yi Kitaabui kui, a noma won malide won ma dunijeigiri kui, a man noma won malide aligiyama. Ala xa a lu won xaxili ma. Amina.

Inyila Isa

Annabi Matiyu naxan sɛbɛxi

Isa benbae
(Luki 3:23-38)

¹ Isa, Ala xa Mixi Sugandixi naxan fatan Dawuda nun Iburahima bɔnsɔɛ ra, a benbae xilie nan yi ki:

² Iburahima naxa Isiyaga sɔtɔ.

Isiyaga naxa Yaxuba sɔtɔ.

Yaxuba naxa Yuda nun a taarae nun a xunyae sɔtɔ.

³ Yuda naxa Peresi nun Sera sɔtɔ, Tamari xa die.

Peresi naxa Xesiron sɔtɔ.

Xesiron naxa Arami sɔtɔ.

⁴ Arami naxa Aminadabo sɔtɔ.

Aminadabo naxa Naxason sɔtɔ.

Naxason naxa Salimon sɔtɔ.

⁵ Salimon naxa Boosu sɔtɔ, Raxabi xa di.

Boosu naxa Obedo sɔtɔ, Ruti xa di.

⁶ Obedo naxa Yisayi sɔtɔ.

Yisayi naxa Dawuda sɔtɔ.

Mangɛ Dawuda naxa Sulemani sɔtɔ

Uriya xa gine saabui ra.

⁷ Sulemani naxa Robowami sɔtɔ.

Robowami naxa Abiya sɔtɔ.

Abiya naxa Asa sɔtɔ.

⁸ Asa naxa Yehosafati sɔtɔ.

Yehosafati naxa Yehorami sɔtɔ.

Yehorami naxa Yusiya sɔtɔ.

⁹ Yusiya naxa Yotami sɔtɔ.

Yotami naxa Axasi sɔtɔ.

Axasi naxa Xesekiya sɔtɔ.

¹⁰ Xesekiya naxa Manasi sɔtɔ.

Manasi naxa Amon sɔtɔ.

Amon naxa Yosiya soto.

¹¹ Yosiya naxa Yekoniya nun a xunyaε soto,
Isirayilakae xaninxi Babilon temui naxe.

¹² E to siga Babilon, Yekoniya naxa Salatiyeli soto.
Salatiyeli naxa Sorobabeli soto.

¹³ Sorobabeli naxa Abiyudi soto.
Abiyudi naxa Eliyakimi soto.

Eliyakimi naxa Asoro soto.

¹⁴ Asoro naxa Sadoki soto.
Sadoki naxa Aximi soto.

Aximi naxa Eliyudi soto.

¹⁵ Eliyudi naxa Eleyasari soto.
Eleyasari naxa Matan soto.

Matan naxa Yaxuba soto.

¹⁶ Yaxuba naxa Yusufu soto.

Yusufu naxa Mariyama doxo.

Mariyama nan findi Isa nga ra,
naxan xili Ala xa Mixi Sugandixi.

¹⁷ A birin nalanxi benba doxo fu nun naani,
keli Iburahima ma sa doxo Dawuda ra. A birin
nalanxi benba doxo fu nun naani, keli Dawuda
ma, han Isirayilakae siga temui naxe Babilon.
A birin nalanxi benba doxo fu nun naani, keli
Isirayilakae siga temui ma Babilon, han a sa doxo
Ala xa Mixi Sugandixi xa waxati ra.

Isa bari ki naxe
(Luki 1:26-38, 2:1-7)

¹⁸ Ala xa Mixi Sugandixi Isa xa bari raba yi ki
ne: Yusufu nu bara Isa nga Mariyama xa kote
doxo, kono beenun e xa kafu, Mariyama naxa
teege Ala Xaxili Seniyenxi xa kaabanako saabui

ra. ¹⁹ A xa mōri Yusufu to findixi tinxintōe ra, a mu nu waxi Mariyama xili kanafe. A naxa natē tongo e xa fatan gundopōxōra kui. ²⁰ A nu a mapōxunma na fe ma temui naxe, Marigi xa maleke nde naxa mini a ma xiye kui, a a masen a be, «Yusufu, i tan naxan kelixi Dawuda bōnsōe, i naxa gaaxu i xa gine Mariyama futife ra, barima a tēgexi di naxan ma, a fatanxi Ala Xaxili Seniyenxi xa kaabanako nan na. ²¹ Mariyama fama di xeme nan baride. I xa a xili sa Isa, barima a tan nan fama a xa jama rakiside e xa yunubie ma.»

²² Na birin naba ne alako Marigi naxan masen namipōnme saabui ra, a xa kamali alo a sebexi Kitaabui kui ki naxe,

²³ «Ginedimedi tēgema ne, a di xeme bari.

E a xili falama ne Emanuweli.»

Na nan na ki, «Ala na won ya ma.»

²⁴ Yusufu to xunu, a naxa Marigi xa maleke xa yaamari rabatu, a a xa gine xa futi xiri. ²⁵ Kōno a mu a kolon gine ra han Mariyama xa di xeme bari xanbi. A naxa na di xili sa Isa.

2

Karamōxōe Isa binyafe

¹ Isa bari Betelēemu taa nan kui, Yudaya bōxi ma, mangē Herode xa jamane. Na waxati, karamōxō ndee naxa fa Darisalamu keli sogetede biri ra, ² e naxa maxōrinyi ti, e naxe, «Yuwifie xa mangē naxan baxi baride, a na minden? Muxu faxi ne muxu xa fa suyidi a be, barima muxu bara a xa tunbui to sogetede biri.» ³ Mangē Herode to na fe me, a tan nun Darisalamuka

birin naxa kɔntɔfili. ⁴ A naxa sɛrɛxɛdubɛ kuntigie nun sɛriyɛ karamɔxɔɛ malan, a xa e maxɔrin Ala xa Mixi Sugandixi barima dennaxɛ.

⁵ E naxa a yaabi, «A barima Betɛlɛɛmu taa nan kui, Yudaya bɔxi ma, barima namijɔnmɛ a sɛbɛxi,

⁶ «I tan Betɛlɛɛmu, naxan na Yudaya bɔxi ma, i tide mu xurun Yudaya taa xungbee ya ma, barima mange fama kelide i tan Betɛlɛɛmu nɛ, naxan n ma Isirayila nama rapɛrɛma, alɔ xuruse demadonyi xurusee rapɛrɛma ki naxɛ.»»

⁷ Na kui, Herode naxa na karamɔxɔɛ xili gundo ra, a e maxɔrin tunbui minixi waxati naxan ma.

⁸ Na dangi xanbi, a naxa e xɛɛ Betɛlɛɛmu yi xɛɛraya ra, «Wo siga, wo xa sa wakili yi diyɔrɛ fenfe ra. Wo na a to, wo xa fa n nakolon alako n fan xa sa suyidi a bɛ.»»

⁹ Karamɔxɔɛ to gɛ mange xui ramɛde, e naxa siga. E man naxa tunbui to, e sa naxan to sogetede biri ra. Tunbui naxa jɛrɛ e ya ra han a naxa ti diyɔrɛ yire xun ma. ¹⁰ E to tunbui to, e naxa sɛɛwa ki fanyi ra. ¹¹ E naxa so banxi kui, e naxa diyɔrɛ to a nga Mariyama yi ra. E naxa e magoro bɔxi, e suyidi diyɔrɛ bɛ. Na tɛmɛi, e naxa sanbasee ramini e xa kote kui, e xɛɛma, surayi fanyi, nun miri labundɛ fi diyɔrɛ ma. ¹² Na dangi xanbi, Ala to nu bara e rakolon xiye kui a a mu lanma e xa gbilen Herode yire, e naxa gbilen e xa bɔxi ma kira gbɛtɛ ra.

Isa xaninfe Misira

¹³ Karamɔxɔɛ siga xanbi, Marigi xa malekɛ naxa mini Yusufu ma xiye kui, a a masen a bɛ,

«Keli. Diyɔre nun a nga xanin Misira bɔxi ma. Wo xa lu menni han n wɔyenma i be temui naxe, barima Herode diyɔre fenma ne alako a xa a faxa.» ¹⁴ Yusufu naxa keli kɔe ra, a diyɔre nun a nga xanin Misira. ¹⁵ E naxa lu menni han Herode naxa faxa, alako Marigi naxan masen namijɔnmɛ saabui ra, a xa kamali, «N bara n ma di xili, a xa keli Misira.»

Herode diyɔre faxafe

¹⁶ Herode to a kolon a karamɔxɔe bara a madaxu, a bɔje naxa te a jaaxi ra. A naxa yaamari fi, di xeme birin xa faxa Betelɛemu nun a rabilinyi birin, naxee mu nu je saxan sɔto sinden. A na nate tongo na karamɔxɔe xa tunbui to temui nan ma. ¹⁷ Na kui, Annabi Yeremi xa masenyi naxa kamali, ¹⁸ «Xui nde bara me Rama, wa xui nun sunnunyi gbegbe na a ra. Raxele wama a xa die nan ma fe ra, a mu tinxi mixi yo xa a madundu barima die mu a be sɔnɔn dunije.»

Isa nun a barimixie gbilenfe

¹⁹ Herode to faxa, Marigi xa maleke naxa mini Yusufu ma xiye kui Misira bɔxi ma. ²⁰ A naxa a masen a be, «Keli, diyɔre nun a nga tongo, i xa gbilen e ra Isirayila bɔxi ma, barima naxee nu waxi diyɔre faxafe, e bara faxa.» ²¹ Yusufu naxa keli, a naxa diyɔre nun a nga tongo, e gbilen Isirayila bɔxi ma. ²² Kɔnɔ Yusufu to a me a Araxelusi nan findixi Yudaya mange ra a baba Herode jɔxɔe ra, a naxa gaaxu sode naa.

Ala to woyen a ra xiye kui, a naxa siga Galile boxi ma, ²³ a sa sabati Nasareti. Na raba ne alako namiponmee xa masenyi xa kamali, naxan a masenxi, «A xili falama ne, «Nasaretika.»»

3

Annabi Yaya kawandi tife

(Maraki 1:2-11, Luki 3:1-22, Yaya 1:19-34)

¹ Na waxati Annabi Yaya Xunxa naxa kawandi ti folo Yudaya gbengberen yire. ² A nu a masen, «Wo tuubi, barima Ala xa mangeya niini bara makore.» ³ Annabi Esayi nu Annabi Yaya nan ma fe falafe, a to a masen, «Mixi nde a xui itema gbengberen yire, «Wo kira yailan Marigi be, wo kirae matinxin a ya ra.»»

⁴ Noxome xabe donma nan nu ragoroxi Yaya ma, beleti kiri daaxi nu xirixi a tagi. A nu baloma katoe nun wula kumi nan na. ⁵ Darisalamukae, Yudayakae, nun mixi naxee birin nu sabatixi Yuruden xure rabilinyi, e nu sigama a yire. ⁶ E nu e xa yunubie masenma kene ma, Yaya fan nu e xunxama Yuruden xure xora Ala xa fe ra.

⁷ Konon Annabi Yaya to Farisenie nun Saduseni gbege to fa ra e xa e xunxa ye xora, a naxa a masen e be, «Wo tan boximase bonsae! Nde wo rakolonxi wo xa wo gi Ala xa xone ma naxan na fafe? ⁸ Wo xa fe fanyi nan naba naxan a masenma a wo bara tuubi. ⁹ Wo naxa a fala wo yete ma, «Ibrahimia nan na muxu benba ra,» barima Ala noma yi gemee mafindide Ibrahimia xa die ra. ¹⁰ Beera jan na wurie sanke ma a xa e bilie sege. Wuri naxan yo mu bogi fanyi

raminima, a segeɓa ne, a woli te i. ¹¹ N tan wo xunxama ye nan xɔɔra wo xa tuubi xa fe ra, koɔo naxan fama fade n xanbi ra, na senbe gbo n tan be. Na binye mu na n tan yi ra hali a xa sankiri maxaninfe ra. A tan nan Ala Xaxili Seniyenxi ragoroma wo ma, a tan nan wo xunxama te ra. ¹² A xa segerenyi suxuxi a yi ra, a maale nun a lagi yegetima naxan na lonyi ma. A maale rasoma a xa bili kui, koɔo a lagi tan ganma te ra naxan mu xubenma.»

Isa xunxafe

(Maraki 1:9-11, Luki 3:21-22, Yaya 1:32-34)

¹³ Na temui Isa naxa keli Galile, fafe ra Yaya yire Yuruden xure, alako Yaya xa a xunxa ye xɔɔra. ¹⁴ Koɔo Yaya mu nu tinxi na fe ra. A naxa a fala, «N tan nan hayi a ma i tan xa n xunxa ye xɔɔra, koɔo i tan nan fa faxi n tan xa i xunxa ye xɔɔra?» ¹⁵ Isa naxa a yaabi, «Yakosi, a xa raba yi ki, barima a lanma won xa fe birin naba a seriye ki ma.» Na kui, Yaya naxa tin a ra. ¹⁶ Isa xun to xa, a naxa te ye xɔɔra, koore naxa rabi, a naxa Ala Xaxili Seniyenxi to goro ra a ma alo ganbe. ¹⁷ Xui nde naxa me keli koore ma, a a masen, «N ma Di maxanuxi nan yi ki naxan n kenenxi ki fanyi ra.»

4

Sentane katafe a xa Isa ratantan

(Maraki 1:12-13, Luki 4:1-13)

¹ Ala Xaxili naxa Isa xun ti gbengberenyi ma alako Ibulisa xa sa kata a xa a ratantan. ² Isa to nu bara sun xi tongo naani, kee nun yanyi,

kaame nu na a ma. ³ Maratantanma to maso a ra, a naxa a fala a be, «Xa Ala xa Di nan i ra, yaamari fi yi gemee xa findi taami ra.» ⁴ Isa naxa a yaabi, «A sebexi Kitaabui kui, «Mixi mu baloma taami gbansan xa ra. Ala xa masenyi birin findixi baloe nan na adama be.»»

⁵ Ibulisa naxa a xanin Darisalamu, taa seniyeñxi, a a ti Ala xa hōromōbanxi fari, yire itexi. ⁶ A naxa a fala a be, «Xa Ala xa Di nan lanxi i ma, tugan, barima a sebexi, «Ala yaamari fima ne a xa malekee ma i xa fe ra,» «e e belexee rasoma ne i bun ma, e i ralaxun alako i sanyi naxa din gemee ra.»»

⁷ Isa naxa a yaabi, «Iyo, kōno a man sebexi Kitaabui kui, «I naxa i Marigi Ala mato.»»

⁸ Ibulisa man naxa a xanin geya itexi fari, a fa dunija mangeya birin masen a be, e nun e xa dariye. ⁹ A naxa a fala a be, «N yi birin fima ne i ma xa i suyidi n be, i n batu.» ¹⁰ Isa naxa a yaabi, «Sentane, keli be! A sebexi Kitaabui kui, «I xa i Marigi Ala gbansan nan batu, i xa suyidi a keren nan be.»» ¹¹ Na woyenyi dangi xanbi, Ibulisa naxa keli a xun. Malekee naxa e maso Isa ra, e a senbe so.

*Isa a xa wali fōlōfe Galile bōxi ma
(Maraki 1:14-20, Luki 4:14-15)*

¹² Isa to a me a Yaya bara sa geeli, a naxa gbilen Galile bōxi ma. ¹³ A naxa keli Nasareti taa kui, a sa sabati Kaperenamu, taa nde naxan nu na baa de ra, Sabulon nun Nafatali bōxi ma. ¹⁴ Na naxa raba alako Annabi Esayi xa masenyi xa kamali, ¹⁵ «Sabulon nun Nafatali bōxi,

naxee na kira ra sigafe baa de ra Yuruden naakiri,
wo findixi Galile boxi nan na naxan na si gbeteε
beleεε.

¹⁶ Namanε naxan doxoxi dimi kui,
e bara naiyalanyi belebele to.
Naxee doxoxi faxε xa dimi kui,
naiyalanyi bara mini e be.»

¹⁷ Keli na temui ma, Isa naxa kawandi ti folo,
a nu a fala, «Wo tuubi, barima Ala xa mangeya
niini bara makore.»

Isa a foxirabire singee xilife
(Maraki 1:16-20, Luki 5:1-11)

¹⁸ Isa to nu nerefε Galile baa de ra, a naxa xeme
firin to e na yeε wolife. Yexesuxuie nan nu e ra,
Simon, naxan xili Piyeri, a nun a xunya Andire.
¹⁹ Isa naxa a fala e be, «Wo bira n foxo ra. Temui
dangixi wo nu yeεε nan suxuma, konε yakosi n a
niyama wo xa nu mixie nan soto n be.» ²⁰ E naxa
e xa yelee lu na keren na, e bira Isa foxo ra. ²¹ E
to siga, e naxa xeme firin gbete to, Sebede xa di
Yaki nun a xunya Yaya. E nu na yelee madεgefe
kunkui kui e baba Sebede fe ma. Isa naxa e xili,
²² e fan naxa kunkui nun e baba lu na keren na,
e bira Isa foxo ra.

Isa mixie kawandife nun furemae rayalanfe
(Luki 6:17-19)

²³ Na xanbi Isa naxa Galile boxi birin isa folo.
A nu mixie xaranma e xa salidee kui, a nu e
kawandi Ala xa mangeya niini xa xibaaru fanyi
ra, a nu furema mooli birin nayalan nama ya
ma. ²⁴ A xili naxa te Siriya boxi birin ma. Mixie
naxa fa furema mooli birin na a xon ma. E nu

fama mixie ra naxee nu na tɔɔɔfe a jaaxi ra, jinne nu naxee fɔxɔ ra, bira fure nu na naxee ma, a nun namatɛe. Isa nu e birin nayalanma. ²⁵ Nama gbegbe naxa bira a fɔxɔ ra kelife Galile bɔxi ma, Taa Fu bɔxi, Darisalamu, Yudaya, nun bɔxi naxan na Yuruden naakiri ma.

5

*Isa xa kawandi geya fari
(Maraki 3:13, Luki 6:12-13)*

¹ Isa to nama to, a naxa te geya fari, a a magoro. A fɔxirabirɛe naxa e makɔre a ra. ² A naxa masenyi ti folo e be.

*Ala sɛɛwɛ fima naxee ma
(Luki 6:20-26)*

³ «Sɛɛwɛ na mixie be naxee e yete magoroma, barima e fama ne sode Ala xa mangeya niini bun ma.

⁴ Sɛɛwɛ na mixie be naxee wama, barima e fama ne madundude.

⁵ Sɛɛwɛ na mixie be naxee dijɛma, bɔxi findima e tan nan ke ra.

⁶ Sɛɛwɛ na mixie be naxee wama tinxinyi xɔn, alo kaamɛtɔe wama donse xɔn ma ki naxe, barima e a sotoma ne.

⁷ Sɛɛwɛ na mixie be naxee kinikinima e booree ma,

barima Ala kinikinima ne e fan ma.

⁸ Sɛɛwɛ na mixie be naxee bɔje fixe, barima e Ala toma ne a xa fonisireya kui.

⁹ Sɛɛwɛ na mixie be naxee lanyi fenma e nun mixie tagi,

barima e xili falama ne Ala xa die.

¹⁰ ΣΕΞΩΕ na mixie βε naxee jaxankataxi tinxinyi xa fe ra,

barima e soma ne Ala xa mangeya niini bun ma.»

¹¹ «ΣΕΞΩΕ na wo βε e na wo konbi, e na wo jaxankata, e na wule nun fe kobi mɔɔli birin fala wo xun ma n ma fe ra. ¹² Wo xa jɛlexin, wo xa sɛɛwa, barima wo baraayi gboma ne ariyanna. Beenun wo xa bari, e namijɔnmɛe fan jaxankata na ki ne.»

Fɔxe nun naiyalanyi

(Maraki 9:50, 4:21, Luki 14:34-35, 8:16, 11:33)

¹³ «Wo maniyaxi fɔxe nan na yi duniya adamadie ya ma, kɔnɔ xa fɔxe mɛxɛmɛxɛnyi bara ba, a fa mɛxɛmɛxɛnma di? A tide yo mu na kɔre, fo a woli tande, mixie jere a fari. ¹⁴ Wo maniyaxi naiyalanyi nan na yi duniya adamadie ya ma. Taa naxan dɔxɔxi geya fari, na mu nɔma nɔxunde. ¹⁵ Lanpui mu radɛxema a xa dɔxɔ debe bun ma. A dɔxɔma lanpui dɔxɔse nan fari alako a xa banxi kui iyalan birin βe. ¹⁶ Wo xa naiyalanyi fan xa yanba na ki adamadie ya ma, alako e xa wo xa kewali fanyie to, e wo Baba matɔxɔ naxan na ariyanna.»

Annabi Munsa nun namijɔnmɛe xa seriye

¹⁷ «Wo naxa a mapɔxun a n faxi ne n xa Tawureta Munsa nun namijɔnmɛe xa seriye ba a i. N mu faxi e bade xe, n faxi ne alako n xa e rakamali. ¹⁸ N xa nɔndi fala wo βe, danmi koore nun bɔxi na na, hali sigire keren mu bama Ala xa seriye ra, fo a birin kamali. ¹⁹ Na kui, mixi yo Ala xa yaamari keren matandi, na yaamari xurun kiyoki, a man fa mixi gbete ratantan na

kui, a kanyi fan xili xurunma ne birin be Ala xa mangeya niini bun ma. Konɔ mixi yo Ala xa seriye rabatu, a mixi gbeteɛ xaran na ra, na kanyi xunnakeli nan soɔma Ala xa mangeya niini bun ma. ²⁰ N xa a fala wo be, xa wo xa tinxinyi mu dangi seriye karamɔxɔe nun Farisenie gbe ra, wo mu soma Ala xa mangeya niini bun ma abadan.»

Faxe tife, xɔne, nun lanyi
(Maraki 11:25, Luki 12:57-59)

²¹ «Wo a kolon wo benbae yamari naxan na, «Wo naxa faxe ti. Faxeti makiitima ne.» ²² Konɔ n tan xa a fala wo be, naxan yo boɛ na te a ngaxakerenyi xili ma, na kanyi makiitima ne. Naxan na a fala ngaxakerenyi be, «I tan dugula», na kanyi makiitima ne kiitisa xungbee ya i. Naxan na a fala a be, «I tan xaxilitare!», na kanyi wolima ne yahannama te xɔra.»

²³ «Na kui, xa wo bara siga serexe bade, wo fa ratu a wo ngaxakerenyi xɔnɔxi wo ma fe nde ma, ²⁴ wo xa wo xa serexe lu serexebade fe ma sinden, wo siga wo ngaxakerenyi yire. Wo xa lanyi xiri wo nun wo ngaxakerenyi tagi, wo fa gbilen wo xa serexe bade.»

²⁵ «I xa kata wo nun i kalamuma xa lan sinnanyi ma, wo na kira xɔn ma temui naxe. Xa na mu a ra a i xaninma kiitisa yire, kiitisa fan i so kosibili yi ra, na fan i sa geeli. ²⁶ N xa nɔndi fala i be, i mu minima menni fo i kobiri birin fi han batanka donxɔe.»

Yene nun mixi ratantanse
(Matiyu 18:8-9, Maraki 9:43, 9:47-48)

²⁷ «Wo a kolon wo benbae yamari naxan na, «Wo naxa yene raba.» ²⁸ Kono n tan xa a fala wo be, naxan yo a ya ti gine nde ra mile kui, na kanyi bara ge yene rabade a boje kui. ²⁹ Xa i yirefan ya findima i ratantanse ra, a ba na, a wole. Fate yire nde bafe na, na fisa dine i fate gundi birin wolife yahannama. ³⁰ Xa i yirefan belexe findima i ratantanse ra, a bolon, a wole. Fate salonse nde bolonfe, na fisa dine i fate gundi birin wolife yahannama.»

Xeme nun gine fatanfe

(Matiyu 19:7-9, Maraki 10:4-5, 10:10-12, Luki 16:18)

³¹ «A man masenxi ne, «Naxan wama meefe a xa gine ra, a xa fatan keedi so a yi ra.» ³² Kono n tan xa a fala wo be, naxan yo me a xa gine ra, xa a xa gine mu yene xa rabaxi, na kanyi bara a niya na gine xa findi yenela ra a na doxo xeme gbete xon ma temui naxe. Xeme naxan fan na gine doxoma e meexi naxan na, a fan bara findi yenela ra.»

Marakali

³³ «Wo a kolon wo benbae yamari naxan na, «Wo naxa wo xa marakali kana, wo xa a rakamali ne Marigi be.» ³⁴ Kono n tan xa a fala wo be, wo naxa wo kali feo! Wo naxa wo kali koore ra, barima Ala xa kibanyi nan a ra. ³⁵ Wo naxa wo kali boxi ra, barima Ala sanyi tide na a ra. Wo naxa wo kali Darisalamu ra, barima Mange Xungbe xa taa nan a ra. ³⁶ Wo naxa wo kali wo yete xunyi ra, barima wo mu noma xunsexe keren nafugade, wo mu noma a foorode. ³⁷ Wo

xa nɔndi fala. Xa iyo nan a ra, wo xa a fala ‹iyo›. Xa ade nan a ra, wo xa a fala ‹ade›. Sese sa na xun ma, a fatanxi Sentanɛ nan ma.»

Gbeɲɔxɔɛ

(Luki 6:29-30)

³⁸ «Wo a kolon wo yamari naxan na, ‹Wo xa ya ɲɔxɔ ya ra, wo xa ɲinyi ɲɔxɔ ɲinyi ra.› ³⁹ Kɔnɔ n tan xa a fala wo bɛ, wo naxa mixi kobi gere. Xa mixi nde wo xɛrɛ garin, wo xa boore sɛɛti fan ti a bɛ. ⁴⁰ Xa mixi nde wama wo xaninfe kiiti banxi, alako a xa donma ba wo yi ra, wo xa wo xa guba fan lu a yi. ⁴¹ Xa mixi nde wo karaxan wo xa a mati ɲɛrɛ kui kilo keren, wo xa a mati kilo firin. ⁴² Naxan na i makula, i xa a ki. Naxan wama se nde yofufe i ma, i naxa tondi a bɛ.»

Yaxuie xanufe

(Luki 6:27-28, 6:32-36)

⁴³ «Wo a kolon wo yamarixi naxan na, ‹Wo xa wo boore xanu, wo xa wo yaxui xɔn.› ⁴⁴ Kɔnɔ n tan xa a fala wo bɛ, wo xa wo yaxuie xanu, wo xa Ala maxandi mixie bɛ naxee wo ɲaxankatama. ⁴⁵ Na kui, wo findima wo Baba xa die ra naxan na ariyanna, naxan kuye ibama tinxintɔɛɛ nun tinxintaree bɛ, naxan tunɛ ragoroma mixi fanyie nun mixi kobie bɛ. ⁴⁶ Xa wo sa mixie gbansan nan xanuma, naxee wo fan xanuxi, wo baraayi mundun sɔtɔma na kui? Hali duuti maxili kobie na mɔɔli rabama. ⁴⁷ Xa wo sa wo ngaxakerenyie gbansan nan xɛɛbuma, wo munfe rabafe naxan findi fe nɛɛnɛ ra na kui? Hali kaafirie na mɔɔli rabama. ⁴⁸ Na kui, wo xa tinxinyi nun marafanyi

xa kamali, alo wo naxan toxi wo Baba ra naxan na ariyanna.»

6

Mixi kife

¹ «Wo naxa fe fanyi raba mixie ya tode ra e xa wo xa tinxinyi to, xa na mu a ra wo mu baraayi yo sotoma wo Baba ra, naxan na ariyanna. ² Na kui, i ne mixi kima, i naxa a sigi sa duniya birin be alo filankafuie a rabama ki naxe salide nun taa ma, alako mixie xa e matoxo. N xa nondi fala wo be, e bara ge e xa wali sare birin sotode. ³ I ne mixi kima i yirefanyi ra, koola naxa a kolon. ⁴ I xa mixi ki suture nan na. Na kui, i Baba Ala naxan gundo birin kolon, a fama ne na sare ragbilende i ma.»

Ala maxandife (Luki 11:2-4)

⁵ «Wo ne salima, wo naxa lu alo filankafuie naxee salima, e tixi salidee kui nun kira de ra alako mixie xa e to. N xa nondi fala wo be, e bara ge e xa wali sare birin sotode. ⁶ Kono i tan ne salima, siga i xa banxi yire nde noxunyi kui, i naade ragali, i Ala maxandi naxan mu toma. Na kui, i Baba Ala naxan gundo fe birin toxi, a fama ne i sare fide.»

⁷ «Wo ne Ala maxandima, wo naxa wo xa woyenyi rawuya fufafu, alo kaafiri naxee laxi a ra a e xa duba suxuma e xa woyenyi radiganxie nan saabui ra. ⁸ Wo naxa lu alo e tan, barima wo Baba Ala wo hayi kolon beenun wo xa a maxandi.»

⁹ «Wo lan wo xa sali yi ki ne:

«Muxu Baba naxan na ariyanna,
duniya birin xa i xili seniyeñxi kolon.

¹⁰ I xa mangeya xa fa.

I sago xa raba duniya ma,
alo a rabama ariyanna ki naxe.

¹¹ Baloe fi muxu ma to loxoε,
muxu hayi na naxan ma.

¹² Diye muxu xa yunubie ma,
alo muxu fan diyexi mixie haakeε ma ki naxe,
naxee bara fe kobi niya muxu ra.

¹³ I naxa muxu ti maratantanyi kira xon,
i xa muxu ratanga Sentane ma.

I tan nan gbe na mangeya, senbe, nun binye ra
abadan.

Amina.»»

¹⁴ «Xa wo diye mixie haakeε ma, wo Baba
naxan na ariyanna, a fan diyema ne wo ma,

¹⁵ konon xa wo mu diye mixie ma, wo Baba naxan
na ariyanna, a fan mu diyema wo xa yunubie
ma.»»

Sunyi suxufe

¹⁶ «Wo ne sunyi suxuma, wo naxa wo yatagi
ixonon alo filankafuie e yatagi ixonoma ki naxe,
mixie xa a kolon a e na sunyi. N xa nondi fala wo
be, e bara ge e xa wali sare birin sotode. ¹⁷ Konon
i tan ne sunyi suxuma, i xa ture sa i xunyi ma, i
i yatagi maxa, ¹⁸ alako mixie naxa a kolon a i na
sunyi. Na kui, i Baba Ala naxan mu toma, naxan
man gundo fe birin toxi, a fama ne i sare fide.»

Harige

(Luki 11:33-36, 16:13)

19 «Wo naxa wo harige malan dunija ma, nimasee nun x̄orix̄ori a xun nakanama dennaxe, xa na mu a ra muɣetie noma a muɣade banxi kui dennaxe. 20 Wo xa wo harige malan ariyanna ne, nimasee nun x̄orix̄ori mu kanari sama dennaxe, muɣetie fan mu muɣe tima dennaxe. 21 Wo harige na dennaxe, wo boɣe fan luma naa ne.»

22 «Ya nan na fate xa lanpui ra. Xa i ya fan, i fate birin iyalanma ne, 23 k̄oɔ xa i ya mu fan, i fate luma dimi nan kui. Na kui, xa i xa naiyalanyi bara findi dimi ra, na dimi ifoɔɔ de!»

24 «Mixi yo mu noma lude marigi firin xa yaamari bun ma, barima a fama marigi keren x̄onde, a boore maxanu. A xirima keren na, a boore rabolo. Wo mu noma Ala nun naafuli batude temui keren.»

K̄oɔɔfili

(Luki 12:22-32)

25 «Na nan a toxi, n xa a fala wo be, wo naxa k̄oɔɔfili baloe xa fe ra wo hayi na naxan ma yi dunijeigiri kui, xa na mu a ra, dugie xa fe ra wo naxee ragoroma wo fate ma. Wo xa dunijeigiri tide mu gbo donse be? Wo fate tide mu gbo dugie be? 26 Wo x̄onie mato koore ma. E mu sansi sima, e mu xe xabama, e mu donse ragatama bilie kui, k̄oɔ wo Baba naxan na ariyanna, a e baloma. Wo tan mu dangi na x̄onie ra? 27 Nde noma hali xi keren sade a xa simaya xun a xa k̄oɔɔfili saabui ra? 28 Munfe ra wo k̄oɔɔfilima wo xa sosee xa fe ra? Wo sansi fuge tofanyie mato, e minima wula sansie ma ki naxe. E mu walima, e mu woligese yailanma, 29 k̄oɔ n xa a fala wo be, hali mange Sulemani xa dariye birin

kui, a xa sosee mu nu tofan alo na sansi fuge keren. ³⁰ Xa Ala sansi mæenima yi ki nε, sansi naxan na na to, tina a gan, a mu mæenima wo fan ma? Wo xa danxaniya xurun!»

³¹ «Na kui, wo naxa kontofili a falafe ra, «Muxu munse donma? Muxu munse minma? Muxu munse ragoroma muxu ma?» ³² Kaafirie birama na fe mooli nan tun foxo ra. Anun, wo Baba naxan na ariyanna, a a kolon wo hayi na na se birin ma. ³³ Na kui, wo xa Ala xa mangeya niini nun a xa tinxinyi nan singe fen, a na se donxoe birin fan fima nε wo ma. ³⁴ Wo naxa kontofili tina xa fe ra, barima tina a joxo sama a yete xon. Loxoe birin nun a xa toore nan a ra.»

7

Wuri fupi nun xebenyi (Luki 6:37-42)

¹ «Wo naxa wo yete findi wo boore adama kewalie makiitima ra, alako kiiti naxa kana wo fan na Ala yi. ² Wo mixi makiitima ki naxe, wo fan makiitima na ki nε. Wo maniyase naxan nawalima booree be, na nan nawalima wo fan be. ³ Munfe ra i wuri fupi toma i ngaxakerenyi ya ma, a fa li i mu xebenyi toxi naxan na i tan yete ya ma? ⁴ I noma a falade i ngaxakerenyi be di, «A lu n xa wuri fupi ba i ya ma,» xa a sa li xebenyi nan na i tan yete ya ma? ⁵ I tan filankafui, xebenyi nan singe ba i yete ya ma. Na ba xanbi, i noma nε se igbede a fanyi ra, alako i xa wuri fupi ba i ngaxakerenyi fan ya ma.»

Se seniyenxi sofe baree yi ra

⁶ «Wo naxa se seniyenxi so baree yi ra, xa na mu a ra e e ya rafindima ne wo ma, e wo maxin. Wo naxa gema tofanyie woli xosee bun ma, xa na mu a ra e e maboronma nan tui.»

Baba Ala maxandife

(Luki 11:9-13)

⁷ «Wo maxandi ti, wo a sotoma ne.

Wo fenyi ti, wo a toma ne.

Wo naade konkon, a rabima ne wo be.

⁸ Mixi naxan birin maxandi tima, a a sotoma ne.

Mixi naxan fenyi tima, a a toma ne.

Mixi naxan naade konkonna, a rabima ne a be.»

⁹ «Babe mundun na wo ya ma naxan xa di taami maxarinma a ma, a sa gema so a yi ra? ¹⁰ Xa

na mu a ra, a boximase so a yi, a xa di na a maxarin yexe ma? ¹¹ Xa wo tan mixi kobie fata

se fanyie fide wo xa die ma, wo Baba Ala naxan na ariyanna, a dangi wo ra pon! A fe fanyie fima ne a maxandimae ma.»

Mixi lanma a xa naxan naba a boore adama be

(Luki 6:31)

¹² «Wo wama mixie xa naxan birin naba wo be, wo fan xa na nan naba e be. Tawureta Munsa nun namijonmee xa Kitaabuie birin nalanxi nan na ki.»

Naade ixutuxi nun a igbe

(Luki 13:23-24)

¹³ «Wo xa so naade ixutuxi nan na, barima naade igbe mixi rasigama gbaloe nan ma. Kira naxan mixi xaninma gbaloe ma, a jere mu xono. Mixi gbegbe soma naade igbe nan na, mixi gbegbe gbaloe kira nan suxuma. ¹⁴ Kono

naade ixutuxi rabima kisi nan ma. Kira naxan mixi xaninma kisi ma, a jere xonɔ. Mixi mu gbo naxee na naade nun na kira toma.»

Wuri bili kolonma a bogi nan ma
(Luki 6:43-44)

¹⁵ «Wo wo yeɛe ratanga wule falee ma naxee e yeɛe findixi namijonmɛe ra. E fama woyenyi joxunmɛe ra wo ma, konɔ e janige mu fan feo!

¹⁶ Wo e kolonma e xa kewali nan ma. Kusu bama baagi bili kon na? Xore bama tunbe bili ma?

¹⁷ Sansi fanyi bogi fanyi nan naminima, sansi kobi fan bogi kobi nan naminima. ¹⁸ Sansi fanyi mu noma bogi kobi raminide, sansi kobi fan mu noma bogi fanyi raminide. ¹⁹ Sansi naxan mu bogi fanyi raminima, a segema ne, a woli te i. ²⁰ Na kui, wo na mixie kolonma e xa kewali nan ma.»

Naxee mu Ala sago rabama
(Luki 6:46, 13:25-27)

²¹ «Mixi naxee a falama n be, «N Marigi, n Marigi,» e birin xa mu soma Ala xa mangeya niini bun ma, fo naxee n Baba sago rabama naxan na ariyanna. ²² Na loxoe mixi gbegbe a falama ne n be, «Muxu Marigi, muxu Marigi, muxu mu woyen xe i xili ra? Muxu mu pinnɛe keri xe i xili ra? Muxu mu kaabanako gbegbe raba xe i xili ra?» ²³ Na temui n nee yaabima ne, «N mu wo kolon feo! Wo tan fe kobi rabae, wo keli n ya i.»»

Banxiti frin xa taali
(Luki 6:47-49)

²⁴ «Na kui, mixi naxan na n ma masenyi rame, a fa a rabatu, na kanyi maniya xaxilima ra naxan

a xa banxi bili ti fanye ma. ²⁵ Tunde naxa fa, xuree naxa banbaran ye, foye naxa mini a nu banxi mabɔnbɔ, kɔnɔ banxi mu bira, barima a nu tixi fanye nan fari. ²⁶ Kɔnɔ mixi naxan n ma masenyi rame, a mu a rabatu, na kanyi maniya mixi xaxilitare ra naxan a xa banxi tixi meyenyi fari. ²⁷ Tunde naxa fa, xuree naxa banbaran ye, foye naxa mini a nu banxi mabɔnbɔ, banxi fan naxa bira, a kana a jaaxi ra.»

²⁸ Isa to ge yi fe birin masende, jama naxa kaaba a xa xaranyi ma, ²⁹ barima a mu nu luxi alo e xa seriye karamɔxɔe. A tan nu woyenma mange senbe nan na.

8

*Isa kune kanyi rayalanfe
(Maraki 1:40-45, Luki 5:12-14)*

¹ Isa to goro geya fari, jama gbegbe naxa bira a fɔxɔ ra. ² Kune kanyi nde naxa a maso Isa ra, a suyidi a be, a a fala a be, «N Marigi, xa i tin, i noma n naseniyende.» ³ Isa naxa a belexe itala, a a sa kune kanyi ma, a a fala a be, «N tixi. Findi mixi seniyenxi ra.» Kune fure naxa ba a ma keren na. ⁴ Isa man naxa a masen a be, «I naxa yi fe fala mixi yo be. Siga i sa i yete dentegɛ serexedube be, i serexe ba alo Annabi Munsa a yamarixi ki naxe. Na findima seederɔxɔya nan na e be.»

*Sɔɔri xunmati xa danxaniya
(Luki 7:1-10)*

⁵ Isa to so Kaperenam, sɔɔri mixi keme xunmati naxa fa a yire, a a maxandi, ⁶ «Marigi, n ma walike saxi banxi, a bara namata, a paxankataxi ki fanyi ra.» ⁷ Isa naxa a fala a be, «N xa siga, n xa sa a rayalan.» ⁸ Sɔɔri mixi keme xunmati naxa a yaabi, «Marigi, na binye mu na n yi ra i tan xa so n ma banxi kui. I xa yaamari gbansan nan fi, n ma konyi yalanma ne. ⁹ N a kolon barima n fan na mange ndee nan xa yaamari bun ma, sɔɔri ndee man na n fan yi, naxee na n ma yaamari bun ma. N na a fala sɔɔri nde be, «Siga,» a sigama ne. N na a fala, «Fa,» a fama ne. N na n ma konyi nde yamari, «Yi fe raba,» a a rabama ne.»

¹⁰ Isa to na sɔɔri xa masenyi me, a naxa kaaba, a fa a fala a foxirabirɛe be, «N xa nɔndi fala wo be, n mu yi danxaniya mooli toxi Isirayila boxi dede. ¹¹ N xa a fala wo be, mixi gbegbe fama ne keli sogetede nun sogegorode biri, e e dege e nun Iburahima, Isiyaga, nun Yaxuba Ala xa mangeya niini bun ma. ¹² Kono mange xa die tan wolima ne tande dimi kui, wa nun jinyi raxinyi na dennaxe.» ¹³ Na temui Isa naxa a fala sɔɔri mixi keme xunmati be, «Siga, a xa raba i be alo i laxi a ra ki naxe.» Na waxati kerenyi yati, sɔɔri xa konyi naxa yalan.

Isa mixi gbegbe rayalanfe

(Maraki 1:21-34, Luki 4:31-41)

¹⁴ Na dangi xanbi, Isa naxa siga Piyeri xonyi. A naxa Piyeri bitanyi ginema to, a saxi, a fate wolenxi ki fanyi. ¹⁵ Isa to a belexe suxu, fure naxa a bejin keren na. A naxa keli, a fa kuri so e be.

¹⁶ Nunmare temui, e naxa fa mixi gbegbe ra Isa xon ma jinne nu naxee foxo ra. A naxa jinne keri a xa woyenyi ra, a furemae birin nayalan.

¹⁷ Na kui, Annabi Esayi xa masenyi naxa kamali, naxan sebexi,

«A naxa won ma toore ba won ma, a won ma furee doko a xun.»

Birafe Isa foxo ra
(Luki 9:57-62)

¹⁸ Isa to jama gbegbe to a rabilinyi, a naxa a foxirabirere yamari e xa baa igiri. ¹⁹ Seriyere karamoko nde naxa a maso Isa ra, a a fala a be, «Karamoko, i siga dede, n na i foxo ra.» ²⁰ Isa naxa a yaabi,

«Xulumase xima a yili kui.

Xoni xima a tee kui.

Kono dede mu na Adama xa Di be a a xunyi sama dennaxe.»

²¹ A foxirabirere nde fan naxa a fala a be, «Marigi, a lu n xa siga n baba ragatade sinden.» ²² Kono Isa naxa a yaabi, «Bira n foxo ra. A lu faxamixie xa e xa faxamixie ragata.»

Isa foye belebele raxarafe
(Maraki 4:35-41, Luki 8:22-25)

²³ Isa naxa baki kunkui kui, a foxirabirere naxa bira a foxo ra. ²⁴ Foye belebele naxa keli baa ma, moronyi nu fa sa kunkui kui. Kono Isa tan nu na xife. ²⁵ A foxirabirere naxa fa a raxunu, e a fala a be, «Marigi, won nakisi, won faxafe ne yi ki!» ²⁶ A naxa e yaabi, «Wo gaaxuxi munfe ra? Wo xa danxaniya xurun!» A naxa keli, a foye nun baa yamari, baa naxa xinbeli yen! ²⁷ A foxirabirere naxa kaaba, e e bore maxorin, «Mixi

mooli mundun lanxi yi ma? Hali foye nun baa, e a xui rabatuma.»

Ninne kanyi rayalanfe

(Maraki 5:1-20, Luki 8:26-39)

²⁸ E to naakiri li Gadara boxi ma, mixi firin naxa mini gaburi longori ra jinnɛe nu naxee foxo ra, e sa Isa ralan. E nu magaaxu ki fanyi, mixi yo jan mu nu noma dangide na biri. ²⁹ E naxa sonxo, «Ala xa Di, i waxi munse xon ma muxu be? I faxi be muxu jaxankatade ne beenun a loxoɛ xa a li?» ³⁰ Xose gali nu na e demadonfe na longori. ³¹ Ninnɛe naxa Isa mayandi, «Xa i sa muxu keri, muxu raso yi xose gali.» ³² Isa naxa a fala e be, «Wo siga.» E naxa mini na xeme firinyie, e so na xosee i. Xose gali birin naxa goro e gi ra tentenyi ra, e sa sin baa ma, e madula. ³³ Naxee nu na xosee demadonfe, e naxa e gi. E to so taa kui, e naxa dentegɛ sa fe ma naxan dangixi, e a fala taakae be jinnɛe gbilenxi na xeme firin foxo ra ki naxe. ³⁴ Na temui taa birin naxa mini Isa ralande. E to a to, e naxa a mayandi a xa keli e xa boxi ma.

9

Namate rayalanfe

(Maraki 2:1-12, Luki 5:17-26)

¹ Isa to baki kunkui kui, a naxa baa igiri, a so a xonyi taa kui. ² Mixi ndee naxa fa namate nde ra Isa xon ma, a saxi dagi ma. Isa to e xa danxaniya to, a naxa a fala namate be, «N ma di, limaniya tongo, i xa yunubie bara xafari.» ³ Na kui, seriye karamoxo ndee naxa a fala e boje ma, «Yi xeme

na Ala rasotofe ne yi ki.» ⁴ Kɔnɔ Isa to nu e xa maɲɔxunyi kolon, a naxa a masen e be, «Munfe ra maɲɔxunyi kobie na wo boɲe ma?» ⁵ Woɲenyi mundun soɔneya, a falafe «I xa yunubie bara xafari,» ka a falafe «Keli, i xa i ɲere?» ⁶ N xa a masen wo be a Adama xa Di nɔma yunubi xafaride dunɲa ma.» Isa naxa a masen namate be, «Keli, i xa i xa dagi tongo, i xa siga i xɔnyi.» ⁷ Namate naxa keli, a siga a xɔnyi. ⁸ Nama to na to, e naxa gaaxu, e nu fa Ala matɔxɔ, naxan na senbe mɔɔli fixi adamadie ma.

Matiyu birafe Isa fɔxɔ ra
(*Maraki 2:13-17, Luki 5:27-32*)

⁹ Isa to keli na, a naxa xeme nde to naxan xili Matiyu, a dɔxɔxi duuti maxilide. Isa naxa a fala a be, «Bira n fɔxɔ ra.» Matiyu naxa keli, a bira a fɔxɔ ra.

¹⁰ Lɔxɔ nde Isa nun a fɔxirabirɛe nu na e degefe Matiyu xɔnyi. Duuti maxilie nun yunubitɔe gbegbe naxa fa, e birin naxa e dege folo yire keren. ¹¹ Farisenie to na to, e naxa Isa fɔxirabirɛe maxɔrin, «Munfe ra wo karamɔxɔ nun duuti maxilie nun yunubitɔe e degema yire keren?» ¹² Isa to na me, a naxa a fala, «Mixi yalanxi hayi mu na seriba ma. Furema nan hayi na seriba ma. ¹³ Wo siga, wo sa fahaamui soto yi masenyi ma, «Hinne rafan n ma dangife serexe ra.» N mu faxi tinxintɔe xa xilide. N faxi yunubitɔe nan xilide.»

Isa maxɔrinfe sunyi ma
(*Maraki 2:18-22, Luki 5:33-39*)

¹⁴ Na temui Annabi Yaya fɔxirabirɛe naxa fa Isa yire, e a maxɔrin, «Munfe ra muxu tan nun

Farisenie sunyi suxuma, kɔnɔ i fɔxirabirɛɛ tan mu sunma?» ¹⁵ Isa naxa e yaabi, «Ginefenyi xa futixiri xulunyi, a booree nɔma sunnunde a na e fe ma temui naxe? Lɔxɔɛ fama, ginefenyi bama ne e yi ra. Na waxati tan, e sunyi suxuma ne. ¹⁶ Mixi yo mu dugi fori lonpoma dugi neene ra, xa na mu a ra na dugi neene xuntunyi nan dugi fori ibendunma, dugi ibɔɔ dangi a singe ra. ¹⁷ Mixi man mu weni neene sama lebe fori kui, xa na mu a ra na weni neene na funtu, weni lebe fori bulama ne, weni fili, a sase fan kana. Weni neene sama lebe neene nan kui, alako weni yo, weni sase yo, e birin xa ragata a fanyi ra.»

Ginedimedi rakelifɛ faxɛ ma

nun gine gbete rayalanfe
(Maraki 5:21-43, Luki 8:40-56)

¹⁸ Isa to nu na na fee masenfe e be, mange nde naxa fa, a suyidi Isa be, a a fala a be, «N ma di gine baxi faxade ya, kɔnɔ xa i siga, i naxa i belexe sa a ma, a man kelima ne.» ¹⁹ Isa naxa keli, e nun a fɔxirabirɛɛ naxa bira na mange fɔxɔ ra.

²⁰ Na temui, gine nde naxan xa kike wali mu nu a itima je fu nun firin bun ma, a naxa fa Isa xanbi ra, a a belexe din a xa donma sanbunyi ra, ²¹ barima a nu a falafe a yete ma, «Xa n nɔ n belexe dinde Isa xa donma gbansan na, n yalanma ne.» ²² Isa to a mafindi, a gine to, a naxa a fala a be, «N ma di, limaniya, i xa danxaniya bara i rayalan.» Keren na, gine naxa yalan.

²³ Isa to so mange xɔnyi, a naxa pama li naa, e sonxɔfe, xule femae fan bara fa non yire. A naxa a fala e be, ²⁴ «Wo siga, barima yi ginedimedi mu

faxaxi. A na xife ne.» E naxa yo a ma, e a mayele.
²⁵ A to nama ramini tande, a naxa so banxi kui.
 A naxa ginɛdimɛdi bɛlɛxɛ suxu, ginɛdimɛdi naxa
 keli. ²⁶ Na xibaaru naxa yensen na yire birin na.

Isa dɔnxui firin nayalanfe

²⁷ Isa to keli mɛnni, dɔnxui firin naxa bira a
 foxo ra, e nu e xui ite a bɛ, «Dawuda xa Di,
 kinikini muxu ma!» ²⁸ Isa to so banxi, dɔnxuie
 naxa e maso a ra. A naxa e maxɔrin, «Wo laxi
 a ra a n nɔma wo rayalande?» E naxa a yaabi,
 «Iyo, Marigi.» ²⁹ Isa naxa a bɛlɛxɛe sa e ya ma, a
 a fala e bɛ, «Wo waxɔnfe xa raba wo bɛ alo wo
 laxi a ra ki naxɛ.» ³⁰ E yae naxa rabi keren na.
 Isa naxa a matintin e ra a xɔrɔxɔɛ ra, «Mixi yo
 naxa yi fe kolon.» ³¹ Kɔnɔ e to mini, e naxa siga
 Isa xa fe fala ra na bɔxi yire birin.

Boboe rayalanfe

(Luki 11:14-15)

³² Isa nun a foxirabirɛɛ to nu kelifɛ naa, mixi
 nde naxa fa xɛmɛ nde ra a xɔn ma jinne nu
 bara naxan findi boboe ra. ³³ Isa to na jinne
 kerɛ, boboe naxa wɔyɛn. Nama naxa kaaba, e
 a fala, «Yi fe mɔoli singe mu nu to Isirayila bɔxi
 ma.» ³⁴ Kɔnɔ Farisenie tan naxa a fala, «A jinneɛ
 kerima jinne mange nan saabui ra.»

Isa kinikinife nama ma

(Maraki 6:6, 6:34, Luki 8:1)

³⁵ Isa naxa taaɛ birin iɲɛɛ, a xungbe nun a
 xuri. A nu mixie xaranma e xa salidee kui, a nu
 e kawandi Ala xa mangɛya xa xibaaru fanyi ra,
 a nu furema mɔoli birin nayalan. ³⁶ A nu nama
 toma tɛmɛi naxɛ, a nu kinikinima e ma, barima

senbe nun limaniya birin nu baxi e yi. E nu luxi ne alo yexee naxee makantama mu na. ³⁷ Na kui, a naxa a fala a foxirabiree be, «Xe xaba wali belebele nan na, konɔ walikɛe tan xurun. ³⁸ Wo xe kanyi maxandi alako a xa walikɛe rasanba a xa xe xabade.»

10

*Isa xa xɛera fu nun firinyie
(Maraki 3:13-19, Luki 6:12-16)*

¹ Isa naxa a foxirabire fu nun firinyie xili, a nɔe so e yi ra alako e xa nɔ jinnɛe keride mixie foxo ra, e man xa nɔ furema mooli birin nayalande.

² Na xɛera fu nun firinyi xilie nan ya: a singe, Simɔn, naxan man xili Piyeri, nun a xunya Andire, Sebede xa di Yaki, nun a xunya Yaya, ³ Filipu nun Barotolome, Tomasi nun Matiyu duuti maxili, Alifa xa di Yaki nun Tadayo, ⁴ Simɔn naxan xili Seloti, nun Yudasi Isikariyoti naxan Isa yanfa.

*Isa a xa xɛera fu nun firinyie xɛefe
(Maraki 6:7-13, Luki 9:1-6)*

⁵ Isa naxa yi xeme fu nun firinyie xee yi yaamari ra: «Wo naxa siga mixie yire Yuwifie mu naxee ra, wo naxa so Samarikae xa taae kui. ⁶ Wo xa siga Isirayilakae nan xɔn, naxee luxi alo yexee loxie. ⁷ Wo xa kawandi ti kira xɔn a Ala xa mangɛya niini bara makɔre. ⁸ Wo xa furemae rayalan, wo xa faxamixie rakeli, wo xa kune kanyie raseniyen, wo xa jinnɛe kerɛ. Wo kixi ne, wo mu sese fi. Wo fan xa mixi ki na ki. ⁹ Wo naxa xɛema, gbeti, xa na mu a ra kobiri xanin wo

xun ma. ¹⁰ Wo man naxa gbɔnfɔɛ, donma firin nde, sankiri, xa na mu a ra xuli xanin wo xun ma. A lanma baloe xa fi walike ma.»

¹¹ «Wo na so taa naxan kui, wo xa mixi fanyi nde fen naxan wo yigiyama, wo lu naa han wo siga taa gbete. ¹² Wo na so mixie xɔnyi, wo xa e xεebu. ¹³ Xa na fɔxɔe mixie fan, Ala xa wo xa duba suxu e xa fe ra. Kɔnɔ xa naakae mu fan, Ala naxa na duba suxu. ¹⁴ Xa mixie mu tin wo rasenɛde, xa na mu a ra e tondi e tuli matide wo xa masenyi ra, wo nε kelima na banxi xa na mu a ra na taa kui, wo xa menni bende rakɔnkɔn wo sanyie ra. ¹⁵ N xa nɔndi fala wo bε, kiiti sa lɔxɔe, kiiti fanma Sodoma nun Gomora taakae ra dangife na taa mixie ra.»

Isa fɔxirabirɛɛ fama ɲaxankatade

(Maraki 13:9-13, Luki 12:11-12, 21:12-19)

¹⁶ «Wo wo tuli mati, n na wo xεefe nε alɔ yεxεε naxee soma wula baree tagi. Na kui, wo xa kɔɔta alɔ yere, wo yuge xa fan alɔ turunna xɔni. ¹⁷ Wo xa wo yεte matanga mixie ma, barima e wo soma nε kiitisae yi ra, e wo bɔnbɔma nε sebere ra e xa salidee kui, ¹⁸ e wo xaninma nε gominae nun mangεe yire n ma fe ra. Na kui, wo findima nε n ma seedee ra e tan bε, a nun si gbete bε. ¹⁹ E na wo so nee yi ra, wo naxa kɔntɔfili wo xa masenyi xa fe ra, wo naxan falama nun wo a falama ki naxε, barima na birin fima nε wo ma na waxati yati. ²⁰ Wo tan xa mu wɔyɛnma, wo Baba Ala Xaxili nan wɔyɛnma wo saabui ra.»

²¹ «Mixi fama a ngaxakerenyi yanfade, a a sa mixie belexe, e xa a faxa. Babe fan na mooli niyama a xa di ra, die fan kelima nε e barimae

xili ma, e xa e faxes. ²² Mixi birin fama wo xonde n xili xa fe ra, kono naxan na wakili han a ranoyi, na kanyi kisima ne. ²³ Xa e wo naxankata yire nde, wo xa wo gi, wo siga taa gbete. N xa nɔndi fala wo be, wo mu gema Isirayila taa birin ipereɗe a fa lu Adama xa Di mu fa.»

²⁴ «Taalibi mu dangima a karamoxo ra, konyi fan mu dangima a marigi ra. ²⁵ A lanma taalibi xa lu alo a karamoxo, konyi fan xa lu alo a marigi. Xa foxoe xunyi xili fala pinne Belesebulu, e naxan falama a xa foxoe mixie xun ma, a jan dangima na ra.»

Gaaxufe Ala ya ra

(Maraki 8:38, Luki 9:26, 12:2-9)

²⁶ «Wo naxa gaaxu mixie ya ra, barima fefe noxunxi mu na naxan mu fama makenende, gundo yo mu na naxan mu fama kolonde. ²⁷ N naxan falama wo be ke ra, wo xa na masen yanyi ra. Wo naxan mema makoyikoyi ra, wo xa dunja birin nakolon a ra. ²⁸ Wo naxa gaaxu mixie ya ra naxee noma mixi fate bende nan tun faxade, a fa li e mu noma wo nii tan masotode. Wo xa gaaxu Ala nan ya ra, naxan noma fate bende nun nii sontode yahannama. ²⁹ Turunna firin xa mu sarama batanka keren na? Kono hali xoni di keren mu birama boxi ma xa wo Baba Ala sago mu a ra. ³⁰ Wo xunsexeyati kontixi. ³¹ Na kui, wo naxa gaaxu, barima wo tide gbo dangi turunna xoni gali ra.»

³² «Mixi yo naxan n kolonma a Marigi ra adamadie ya xori, n fan na kanyi kolonma n Baba ya xori ariyanna. ³³ Kono naxan na tondi

n kolonde a Marigi ra adamadie ya ma, n fan tondima ne na kanyi rakolonde n Baba ra naxan na ariyanna.»

Isa foxirabirɛɛ nun tɔɔɛ

(Luki 12:51-53, 14:26-27, 9:23-24, Maraki 8:34-35)

³⁴ «Wo naxa a maɲɔxun a n faxi boɲesa nan na dunɪɲa. N mu faxi boɲesa xa ra, n faxi santidegema nan na. ³⁵ N faxi fatanyi nan na di xeme nun a baba tagi, di gine nun a nga tagi, mamadi nun a mama tagi. ³⁶ Mixi ngaxakerenyie nan findima a yaxuie ra. ³⁷ Mixi naxan a baba nun a nga xanuma dangife n tan na, na kanyi mu daxa a xa lu n seeti ma. Mixi naxan a xa di xanuma dangife n tan na, na kanyi mu daxa a xa lu n seeti ma. ³⁸ Xa mixi naxan mu tin tɔɔɛ nun faxe ra, a mu bira n foxo ra, na kanyi mu daxa a xa lu n seeti ma. ³⁹ Mixi naxan wama a yete rakisife, na kanyi loema ne. Naxan a yete ralɔema n tan ma fe ra, na kanyi kisima ne.»

Isa foxirabirɛɛ raseneɛfe

(Maraki 9:37,41, Luki 9:48, 10:16, Yaya 13:20)

⁴⁰ «Mixi naxan na wo rasene, a n tan nan naseneɛxi. Mixi naxan na n nasene, a n xema nan naseneɛxi. ⁴¹ Mixi naxan na namijɔnme rasene a xa namijɔnmeɲa ma, a baraayi sɔtoma ne alo namijɔnme. Mixi naxan na tinxintɔɛ rasene a xa tinxinyi ma, a baraayi sɔtoma ne alo tinxintɔɛ. ⁴² Mixi naxan na hali ye xinbeli pɔoti ya keren fi yi mixi xuri keren ma a to findixi n foxirabire ra, n xa nɔndi fala wo be, na kanyi mu ganma a baraayi ra muku.»

11

Annabi Yaya xa maxorinyi (Luki 7:18-35)

¹ Isa to γε yi yaamarie fide a foxirabire fu nun firinyie ma, a naxa keli menni, a siga Yuwifie xa taae alako a xa mixie xaran, a e kawandi.

² Annabi Yaya to Isa Ala xa Mixi Sugandixi xa fe me geeli kui, a naxa a foxirabire ndee xee Isa ma. ³ E naxa a maxorin, «I findixi Ala xa Mixi Sugandixi nan na naxan lanma a xa fa, ka muxu xa mixi gbete nan mame?» ⁴ Isa naxa e yaabi, «Wo fe naxan mexi nun wo fe naxan toxi, wo sa na dentege sa Yaya be. ⁵ Donxui se toma, namatee jere ma, kune kanyie yalanma, tulixorie fe mema, faxamixie kelima, fuxarilae kawandima xibaaru fanyi ra. ⁶ Seewe na mixi be naxan mu siikema n ma fe ra.»

⁷ Annabi Yaya foxirabiree to siga, Isa naxa nama maxorin Yaya xa fe ma, «Wo siga munse matode wula i? Kale, foye naxan namaxama? ⁸ Xa na mu a ra, wo siga munse matode? Dugi tofanyi kanyi? Dugi tofanyi kanyie toma mange banxie nan kui. ⁹ Wo fa siga munse matode? Namijonme? Iyo, n xa a fala wo be, a jan dangi namijonme ra. ¹⁰ A tan nan xa fe sebexi Kitaabui kui, «N fama n ma xera rasanbade i ya ra alako a xa kira yailan i be.» ¹¹ N xa nondi fala wo be, gine yo mu di bari naxan dangi Yaya Xunxa ra. Konon man xa a fala wo be, mixi naxan na Ala xa mangeya niini bun ma, a xurun kiyoki, a fan dangi Yaya ra. ¹² Kabi Yaya Xunxa xa waxati han to, Ala xa mangeya senbe nan tun sotoma. Senbema nan luma a niini bun ma.

¹³ Namijɔnmɛe birin nun Tawureta Munsa bara Ala xa mangɛya niini xa fe fala han Annabi Yaya waxati. ¹⁴ Xa wo tinma nɔndi ra, wo xa a kolon Kitaabui to a fala a Annabi Eliya gbilenma fa ra, a nu Yaya nan ma fe falafe. ¹⁵ Xa wo tuli fe mema, wo xa wo tuli mati yi masenyi ra.»

¹⁶ «N nɔma to mixie misaalide munse ra? E maniyaxi dimɛdie nan na naxee dɔxɔxi taa kui, e nu a fala e booree bɛ,

¹⁷ «Muxu bara xule fe wo bɛ,
kɔnɔ wo mu fare boronxi.
Muxu bara jɔn bɛɛti ba,
kɔnɔ wo mu sunnunxi.»»

¹⁸ «Annabi Yaya to nu sunma, e naxa a fala a xa fe ra, «Ninne na a fɔxɔ ra.» ¹⁹ Adama xa Di to fa, a tan mu tondi sigade xulunyi yire. Na kui, e bara a fala, «Furi jaaxi siisila mato! E nun duuti maxilie nun yunubitɔɛe nan a ra!» Kɔnɔ xaxilimaya kolonma a kɛwali nan ma.»

*Taa danxaniyatarae xa gbaloe
(Matiyu 10:15, Luki 10:12-15)*

²⁰ Na temui Isa naxa xɔnɔ mixie ma naxee nu sabatixi taae kui a kaabanako gbegebe rabaxi dennaxe, barima e mu tuubi. ²¹ «Gbaloe na wo bɛ, Korasinkae! Gbaloe na wo fan bɛ, Betesayidakae! Kaabanako naxee raba wo tagi, xa nee sa raba Tire nun Sidɔn nɛ nu, a a lima e tan bara tuubi nu a rakuya, e sunnun donma ragoro e ma, e tɛ xube maso e ma e xa tuubi tɔnxuma ra. ²² Na nan a ra n xa a fala wo bɛ, kiiti sa lɔxɔɛ xɔrɔxɔma wo tan ma dangi Tirekae nun Sidɔnkae ra. ²³ I tan Kapere namu go, i jɔxɔ a ma a i tema han ariyanna kui? Ade, i ragoroma nɛ

han yahannama, barima kaabanako naxee raba i tagi, xa nee sa raba Sodoma ne nu, a a lima na taa mu sɔntɔma nu. ²⁴ Na nan a ra, n xa a fala wo be, kiitisa lɔxɔe xɔrɔxɔma wo tan ma dangi Sodomakae ra.»

Fafe Isa ma
(Luki 10:21-22)

²⁵ Na temui Isa naxa a fala, «Baba Ala, koore nun bɔxi Marigi, n bara i tantu i to yi fee nɔxunxi lɔnnilae nun xaxilimae ma, i e masen dimedie be. ²⁶ Iyo, n Baba, n bara i tantu barima i kenen fe nan ya.»

²⁷ «N Baba bara fe birin taxu n na. Mixi yo mu Ala xa Di kolon, fo Baba Ala. Mixi yo mu Baba Ala kolon, fo Ala xa Di, a nun Di nu tin a masende naxan be. ²⁸ Wo fa n ma, wo tan naxee taganxi, kote binye naxee xun, n xa malabui fi wo ma. ²⁹ Wo xa n ma karafoe nan nagoro wo kɔn ma, wo xa findi n ma taalibie ra, barima n bɔɔe beexi, a mu tema. Na kui, wo bɔɔe malabui sɔtɔma ne, ³⁰ barima n karafoe naxan nagoroma wo kɔn, a mu xɔrɔxɔ, n kote naxan dɔxɔma wo xun, a mu binya.»

12

Malabu lɔxɔe xa seriye
(Maraki 2:23-28, Luki 6:1-11)

¹ Na waxati, malabu lɔxɔe ma, Isa nu jɛrefe xee tagi. Kaame to nu a fɔxirabirɛe suxuxi, e naxa mengi tɔnsɔe ndee ba, e xa e don. ² Farisenie to na to, e naxa wɔyɛn Isa be, «A mato, i fɔxirabirɛe na malabu lɔxɔe seriye matandife.»

³ A naxa e yaabi, «Wo mu nu a xaran Dawuda naxan naba kaame to a suxu, a tan nun naxee nu na a fɔxo ra? ⁴ A so ne Ala xa banxi kui, a taami don naxan fixi Ala ma, hali a to mu daxa a tan nun a fɔxirabiree xa na don, fo serexedubee. ⁵ Wo man mu nu a xaran Tawureta Munsa kui, a serexedubee walima malabu lɔxoɛ hɔrɔmɔbanxi kui, kɔnɔ e mu yunubi sɔtɔma na kui? ⁶ N xa a fala wo be, naxan na wo yire be, a tide gbo hɔrɔmɔbanxi be. ⁷ Xa wo fahaamui sɔtɔxi sebeli ma nu, naxan a masenxi, «Hinne rafan n ma dangife serexe ra,» wo mu tinxintɔɛ tɔɔɔegema nu. ⁸ Adama xa Di nan na malabu lɔxoɛ marigi ra.»

⁹ Isa to keli menni, a naxa so e xa salide kui. ¹⁰ A naxa xeme nde li naa, naxan belexe tuuxi a ma. E naxa Isaxa maxɔrin, «A daxa mixi xa furema rayalan malabu lɔxoɛ?» E nu katafe ne e xa nɔ Isa kalamude. ¹¹ Isa naxa e yaabi, «Xa wo xa yexee nde sin yili kui malabu lɔxoɛ ma, nde na wo ya ma naxan tondima a ratede? ¹² Adama tide gbo dangi yexee ra pon! Na nan a ra, fe fanyi rabafe daxa malabu lɔxoɛ ma.» ¹³ Na kui, a naxa a fala belexe tuuxi kanyi be, «I belexe itala.» A naxa a itala, a naxa yalan alɔ a belexe boore. ¹⁴ Kɔnɔ Farisenie to mini, e naxa e malan, e xa sa kira fen Isa faxafe ma.

Isa, Ala xa walike sugandixi

¹⁵ Isa to na kolon, a naxa keli naa. Mixi gbegbe naxa bira a fɔxo ra. A naxa furema birin nayalan, ¹⁶ a naxa e ratɔn e naxa a xa fe fala mixie be. ¹⁷ Na kui, Annabi Esayi xa masenyi naxa kamali, a to a masen, ¹⁸ «N ma walike sugandixi nan ya,

n xanuntenyi naxan nafanxi n bope ma.
N nan n Xaxili ragoroma ne a ma,
a fan tinxinyi masen sie be.

¹⁹ A mu sonxoe ratema,
a mu gbelegbelema,
mixi yo mu a xui itexi mema taa kui.

²⁰ A mu kale konkoronxi girama,
a mu lanpui dexe xuri raxubenma,
han a tinxinyi xunnakelima temui naxe.

²¹ Si birin e xaxili tima ne a xili ra.»

Xaxili Seniyenxi matandife

(Maraki 3:20-27, 7:16-17, Luki 11:14-23, 6:44-45)

²² Mixi nde naxa fa xeme nde ra Isa xon pinne
nu bara naxan findi donxui nun boboe ra. Isa
naxa a rayalan, a ya naxa se to, a tuli naxa fe me.

²³ Nama birin naxa kaaba, e nu e bore maxorin,
«Dawuda xa Di xa mu yi ra?» ²⁴ Farisenie to e
xui me, e naxa a fala, «Yi xeme pinne kerima
pinne mange Belesebulu nan saabui ra.» ²⁵ Isa

to e xaxili ma fe kolon, a naxa a masen e
be, «Namanε yo a yetε gere lantareya kui, na
namanε xun nakanama ne feo! Taa fan, xa na
mu a ra denbaya, xa e e yetε gere lantareya kui,
e mu xanma. ²⁶ Xa Sentanε Sentanε keru, a na
a yetε nan gerefe. A xa mangeya fa xanma di?

²⁷ Xa n tan pinnee kerima Belesebulu nan saabui
ra, wo tan xa mixie e kerima nde saabui ra? Na
kui e tan nan yati wo makiitima. ²⁸ Konε xa n
tan pinnee kerima Ala Xaxili nan saabui ra, na
nan na ki Ala xa mangeya niini yati nan bara wo
li. ²⁹ Mixi noma sode senbema xa banxi kui, a a
harige ba a yi ra, xa a mu a xiri sinden? Konε xa

mixi banxi kanyi xiri, a noma ne a harige birin mupade.»

³⁰ «Mixi naxan mu birama n fɔxɔ ra, a tixi n kanke ne. Naxan mu n malima mixi malande, a na mixie rayensene ne. ³¹ Na nan a toxi, n xa a fala wo be, adamadie xa yunubie nun marasotɔɛ birin noma ne xafaride, kɔnɔ Ala Xaxili rasotɔfe tan mu xafarima mixi be muku. ³² Mixi na Adama xa Di rasotɔ, na yunubi noma ne xafaride a kanyi be. Kɔnɔ mixi na Ala Xaxili Seniyenxi rasotɔ, na yunubi mu noma xafaride na kanyi be dunija, a mu noma xafaride aligiyama.»

³³ «Xa sansi findi a fanyi nan na, a bogi fanyi nan naminima. Xa sansi findi a kobi nan na, a bogi kobi nan naminima. Sansi kolonma a bogi nan ma. ³⁴ Wo tan bɔximase bɔnsɔɛ, wo mu noma wɔyen fanyi falade, barima wo bɔɛ kobi. Mixi bɔɛ rafexi naxan na, na nan minima a de i. ³⁵ Fe fanyi to ragataxi mixi fanyi bɔɛ kui, a fe fanyi nan naminima. Fe kobi to ragataxi mixi kobi bɔɛ kui, a fe kobi nan naminima. ³⁶ N xa a fala wo be, kiitisa lɔxɔɛ, adamadie dentɛge sama ne wɔyen kobi birin ma naxee mini e de i. ³⁷ I wɔyenyi naxan falama dunijeigiri kui, na nan kiiti fanma i ra, na nan kiiti kanama i ra.»

Annabi Yunusa xa tɔnxuma

(Matiyu 16:1-4, Maraki 8:11-12, Luki 11:29-32)

³⁸ Na xanbi, seriyɛ karamɔxɔɛ nun Farisenie naxa wɔyenyi tongo, e a fala Isa be, «Karamɔxɔ, muxu wama i xa kaabanako nde tofe, a xa findi tɔnxuma ra muxu be.» ³⁹ Isa naxa e yaabi, «To mixie kobi, e bara gbilen Ala fɔxɔ ra. E wama

tɔnxuma makaabaxi tofe, kɔnɔ tɔnxuma yo mu fima e ma bafe Annabi Yunusa xa tɔnxuma ra. ⁴⁰ Annabi Yunusa xi saxan, kɔɛ saxan nadangi yeɛɛ xungbe furi kui ki naxɛ, Adama xa Di fan xi saxan, kɔɛ saxan nadangima na ki nɛ bɔxi bun ma. ⁴¹ Kiiti lɔxɔɛ, Ninewekae tima nɛ e nun to mixie, e seedeɔxɔya ba wo xili ma, barima e tan tuubi nɛ Annabi Yunusa xa kawandi saabui ra, a fa li naxan na wo yire yi ki be, a tide gbo Annabi Yunusa bɛ. ⁴² Kiiti lɔxɔɛ, Seeba mange ginɛ fan tima nɛ e nun to mixie, a seedeɔxɔya ba wo xili ma, barima a tan fa nɛ kelife yire makuye Sulemani xa lɔnni ramɛde, a fa li naxan na wo yire yi ki be, a tide gbo Sulemani bɛ.»

Ninne gbilenfe a lingira fori
(Luki 11:24-26)

⁴³ «Ninne na gbilen mixi fɔxɔ ra, a sigama yire maxare nɛ lingira gbete fende, kɔnɔ a mu a toma. ⁴⁴ Na tɛmɛi a a falama a yetɛ bɛ, «N xa gbilen n ma banxi kui n kelixi dɛnnaxɛ.» A na gbilen menni a a lima nɛ na banxi makɔxi, a raxunmaxi a fanyi ra, pinne gbete yo mu na. ⁴⁵ Na tɛmɛi, a sigama nɛ a sa fa pinne solofere gbeteɛ ra naxee ɲaaxu a bɛ, e birin so na banxi kui, e sabati naa. Na kui, na mixi xa fe ɲaaxuma nɛ dangife a singe ra. Na nan mɔoli rabama to mixi kobie bɛ.»

Isa nga nun a xunyaɛ
(Maraki 3:31-35, Luki 8:19-21)

⁴⁶ Beenun Isa xa gɛ wɔyɛnde ɲama bɛ, a nga nun a xunya xɛmɛmaɛ naxa fa, e ti tande, e nun Isa xa dɛ masara. ⁴⁷ Mixi nde naxa a fala a bɛ, «I nga nun i xunyaɛ na tande, e wama wo xa dɛ

masara.» ⁴⁸ Kɔnɔ Isa naxa na kanyi yaabi, «Nde findixi nga ra? Nde findixi n xunyae ra?» ⁴⁹ Na temui Isa naxa a belexe ti a foxirabirɛe ma, a a masen, «A mato, n nga nun n xunyae nan ya. ⁵⁰ Mixi yo naxan n Baba sago rabama naxan na ariyanna, na kanyi nan findixi n xunya xemema, n maagine, nun n nga ra.»

13

Xɛ rawali xa taali

(Maraki 4:1-20, Luki 8:4-15)

¹ Na lɔxɔɛ, Isa naxa mini banxi, a sa dɔxɔ baa de ra. ² Nama gbege to malan a yire, a naxa sa dɔxɔ kunkui kui, jama naxa lu baa de ra. ³ A naxa fe wuyaxi masen e be taalie ra.

A naxa a masen, «Wo wo tuli mati. Xɛ rawali nde nan mini sansi xɔri garansande. ⁴ A to nu sansi xɔri garansanma, xɔri ndee naxa bira sankira xɔn, xɔnie naxa fa, e e don gbiki. ⁵ Xɔri ndee fan naxa bira gɛmɛ yire, bende mu gbo dennaxɛ. Nee naxa bula mafuren na, barima na bende mu tilin. ⁶ Kɔnɔ soge to xɔnɔ, na sansie naxa ragan, e xara gben, barima sanke mu nu na e be. ⁷ Sansi xɔri ndee fan naxa bira tunbe kunsie tagi. Tunbe kunsie naxa gbo, e sansie ixɛten, e e kana. ⁸ Sansi xɔri ndee fan naxa bira bende fanyi ma. Na xɔrie tan, e keren keren birin naxa sansi tonsɔɛ ramini, ndee naxa xɔri kemɛ ramini, ndee xɔri tongo senni, ndee xɔri tongo saxan. ⁹ Xa wo tuli fe mema, wo wo tuli mati yi masenyi ra.»

¹⁰ Isa foxirabirɛe naxa e maso a ra, e a maxɔrin, «Munfe ra i wɔyɛnma jama be taali ra?» ¹¹ Isa naxa e yaabi, «Ala bara fahaamui fi

wo ma wo xa a xa mangeya niini gundo kolon, kɔnɔ na fahaamui mu fixi mixi gbetee tan ma.

¹² Mixi fahaamuxi xa fahaamui xun masama, kɔnɔ mixi fahaamutare, hali a naxan maɔɔxun a gbe ra, na fama bade a yi ra. ¹³ Na nan a toxi n wɔyɛnma mixie be taali wɔyɛnyi ra, barima e ya se toma, kɔnɔ e mu a igbema, e tuli fe mema, kɔnɔ e mu a fahaamuma. ¹⁴ Na kui, Annabi Esayi xa masenyi bara rakamali e xa fe ra, naxan a masenxi,

«Wo fe mema,

kɔnɔ wo mu a fahaamuma.

Wo fe toma,

kɔnɔ wo mu a igbema.

¹⁵ Yi nama boɔɔe bara xɔɔɔɔ.

E bara e tuli deɛɛ, e bara e ya raxi,

alako e ya naxa fa fe igbe, e tuli naxa fa fe me,

e boɔɔe naxa fa fe kolon,

e naxa fa e ya rafindi n ma n xa e rayalan.»

¹⁶ «Kɔnɔ nɛlexinyi na wo tan be, barima wo yae se igbema, wo tulie fe mema. ¹⁷ N xa nɔndi fala wo be, namijonme nun tinxintɔe gbegbe bara wa e xa fee to wo naxee tofe, kɔnɔ e mu e to. E bara wa e xa fee me wo naxee mefe, kɔnɔ e mu e me.»

¹⁸ «Wo wo tuli mati, wo xa fahaamui sɔɔɔ xɛsa xa taali ma. ¹⁹ Mixi na Ala xa mangeya niini xa masenyi me, a mu a fahaamu, Sentane fama ne na masenyi bade a boɔɔe ma. Na kanyi misaalixi sansi xɔri nan na naxan biraxi kira xɔn ma. ²⁰ Sansi xɔri naxee bira gɛme yire, nee misaalixi mixi nan na naxan Ala xa masenyi mema, a a suxu mafuren seɛwe ra. ²¹ Kɔnɔ sanke to mu na a be, a xa danxaniya mu buma. Tɔɔɔe nun

ɲaxankate na a li Ala xa masenyi xa fe ra, a gbilenma Ala xa fe fɔxɔ ra keren na. ²² Sansi xɔri naxan bira tunbe kunsie tagi, na misaalixi mixi nan na naxan Ala xa masenyi mɛma, kɔnɔ yi duniɲa kɔntɔfili nun naafuli xɔli a suxu han a Ala xa masenyi bɛɲin. Na kui, Ala xa masenyi mu nɔma a bɔɲɛ masarade. ²³ Sansi xɔri naxan bira bendɛ fanyi tan ma, na misaalixi mixi nan na naxan Ala xa masenyi mɛma, a a fahaamu, a a bɔɲɛ masara. Na sansi xɔri a bogi ramini nɛ, nde xɔri kɛmɛ ramini, nde tongo senni, nde tongo saxan.»

Nooge ɲaaxi xa taali

²⁴ Isa naxa taali gbɛtɛ masen e bɛ, «Ala xa mangɛya luxi nɛ alɔ xɛmɛ naxan a xa xɛ garansan sansi xɔri fanyi ra. ²⁵ Kɔnɔ mixie nu xife tɛmɛi naxɛ, a yaxui naxa fa, a ɲooge ɲaaxi xɔri garansan sansi fanyi xɔri longori ra, a siga. ²⁶ Sansie to bula, e te han e dendenyi bara mini folɔ, walikɛɛ naxa ɲooge ɲaaxi fan to sansie longori ra. ²⁷ E naxa xɛ kanyi maxɔrin, «Marigi, i mu sansi xɔri fanyi xa garansan i xa xɛ ma? Na ɲooge ɲaaxi fa kelixi minden?» ²⁸ A naxa e yaabi, «N yaxui nde nan na rabaxi.» Walikɛɛ naxa a maxɔrin, «I wama muxu xa sa a tala?» ²⁹ A naxa a fala, «Ade, xa na mu a ra sansi fanyi fan talama nɛ ɲooge ɲaaxi fɔxɔ ra. ³⁰ Wo xa a lu e birin xa mɔ han xɛ xaba lɔxɔɛ. Na tɛmɛi n a falama nɛ xɛ xabae bɛ, wo ɲooge ɲaaxi nan singe tala, wo a raxiri alako a xa gan. Kɔnɔ wo sansi fanyi tan xaba, wo a xɔri ragata n ma bili kui.»»

Konde x̄ori nun l̄ebini xa taalie
(Maraki 4:30-32, Luki 13:18-21)

³¹ Isa naxa taali gbete masen e be, «Ala xa mangeya maniyaxi konde x̄ori nan na, mixi naxan si a xa daaxa. ³² A x̄ori xurun sansi x̄ori birin be, k̄on̄o a na m̄o, a bili xungbo b̄oxi sansi birin be. A findima wuri bili nan na, x̄onie fama e t̄ee sade naxan salonyie k̄on na.»

³³ Isa naxa taali gbete masen e be, «Ala xa mangeya maniyaxi l̄ebini nan na, gine naxan sa farin busali tagi xun ma, na fa farin birin nate.»

Isa nun taali w̄oyenyie
(Maraki 4:33-34)

³⁴ Isa naxa na fe birin masen pama be taalie ra. A jan mu nu masenyi yo tima e be a mu a fala taali daaxi. ³⁵ Na kui, namij̄on̄m̄e xa masenyi naxa kamali, «Taali w̄oyenyie nan minima n de i. N fee masenma ne naxee nu n̄oxunxi kabi dunija daa temui.»

Isa nooge jaaxi xa taali tagi rabafe

³⁶ Na temui, Isa naxa keli pama xun ma, a so banxi. A f̄oxirabir̄ee naxa e mak̄ore a ra, e a fala a be, «Nooge jaaxi xa taali tagi raba muxu be.» ³⁷ A naxa e yaabi, «Naxan sansi fanyi garansanma, na misaalixi Adama xa Di nan na. ³⁸ Xe misaalixi dunija nan na. Sansi fanyi misaalixi mixie nan na, naxee na Ala xa mangeya niini bun ma. Nooge jaaxi misaalixi Sentane xa die nan na. ³⁹ Yaxui naxan nooge x̄ori garansan, a misaalixi Ibulisa nan na. Xe xabe misaalixi dunija rap̄onyi nan na. Xe xabae

misaalixi malekɛɛ nan na. ⁴⁰ Na ɲooɲe ɲaaxi talama ki naxɛ, a woli tɛ i, dunija raɲɔnyi fan luma na ki nɛ. ⁴¹ Adama xa Di fama a xa malekɛɛ xɛede, e mixi ratantanyie nun mixi kobie ba mixi gbɛtɛɛ ya ma, naxee na Ala xa mangɛya niini bun ma. ⁴² E e wolima nɛ tɛ mankanɛ xɔɔra, wa nun ɲin maxinyi na dennaxɛ. ⁴³ Na tɛmɛi tinxintɔɛɛ tan yanbama nɛ alɔ soge e Baba xa mangɛya niini bun ma. Xa wo tuli fe mɛma, wo wo tuli mati yi masenyi ra.»

Harige xungbe xa taalie

⁴⁴ «Ala xa mangɛya man luxi nɛ alɔ naafuli xungbe naxan nu nɔxunxi xɛ ma. Mixi nde to mini a ma, a naxa gbilen a nɔxun na, a siga ɲɛlexinyi kui. A naxa a sɔtɔse birin mati a fa na xɛ sara.»

⁴⁵ «Ala xa mangɛya man luxi nɛ alɔ yule naxan diyaman tofanyi fenfe. ⁴⁶ A to diyaman hagige keren to, a naxa sa a sɔtɔse birin mati, a fa na diyaman sara.»

Yɛɛ xa taali

⁴⁷ «Ala xa mangɛya man luxi nɛ alɔ yɛɛ naxan bara sa baa ma, a yɛxɛ mɔɔli birin suxu. ⁴⁸ Yɛɛ to rafe, mixie naxa a mabɛndun baa dɛ ra. E naxa dɔxɔ, e yɛxɛɛ mayegeti, e a fanyie sa paanie kui, e a ɲaaxie wɔɛ. ⁴⁹ Dunija raɲɔnyi luma na ki nɛ. Malekɛɛ fama mixi kobie nun mixi tinxinxie mayegetide, ⁵⁰ e mixi kobie woli tɛ mankanɛ xɔɔra, wa nun ɲin maxinyie na dennaxɛ.»

Lɔnni fori nun a nɛɛnɛ

⁵¹ Isa naxa e maxorin, «Wo bara na birin fahaamu?» E naxa a yaabi, «Iyo.» ⁵² A naxa a masen e be, «Na nan a toxi, seriye karamoxo naxan bara fahaamui soto Ala xa mangeya niini xa fe ma, a luxi alo banxi kanyi naxan se neene nun se forie raminima a harige ya ma.»

*Nasaretikae tondife lade Isa ra
(Maraki 6:1-6, Luki 4:16-30)*

⁵³ Isa to ge na taalie masende, a naxa siga, ⁵⁴ a sa so a xonyi, a moxi dennaxe. A to na mixie xaran e xa salide kui, e de naxa ixara. E naxa e bore maxorin, «Yi xeme yi lonni sotoxi minden? A noxi yi kaabanako fee rabade di? ⁵⁵ Kamuderi xa di xa mu yi ki? A nga xa mu xili Mariyama? A xunyae xa mu findi Yaki, Yusufu, Yuda, nun Simon na? ⁵⁶ A xunya ginemae fan mu na won ya ma be? A fa yi birin sotoxi minden?» ⁵⁷ Na kui, e naxa xono a ma, e tondi lade a ra.

Isa naxa a masen e be, «Namijonme binyaxi yire birin fo a xonyi, a ngaxakerenyie tagi.» ⁵⁸ A mu kaabanako gbegbe raba naa e xa danxaniyatara xa fe ra.

14

*Annabi Yaya xa faxe
(Maraki 6:14-29, Luki 9:7-9)*

¹ Na waxati, Galile mange Herode naxa Isa xa fe me. A naxa a fala a xa mixie be, ² «Yaya Xunxa nan kelixi faxe ma. Na nan a toxi noe na a yi a xa kaabanakoe raba.»

³ A na fala ne, barima a tan Herode nu bara yaamari fi Yaya xa suxu, yolonxonyi xa sa a ma,

a xa sa geeli Herodiyasi xa fe ra, a taara Filipu xa gine. ⁴ Yaya nu a falama Herode be, «A mu daxa i xa yi gine tongo.» ⁵ Herode nu wama Yaya faxafe ne, kɔɔ a nu gaaxuxi nama ya ra, barima e nu laxi a ra a namipɔnme nan nu Yaya ra.

⁶ Na temui, e to nu Herode bari je xungbilenyi xulunyi tife, Herodiyasi xa di gine naxa fare boron mixie be. A naxa rafa Herode ma ⁷ han a naxa a kali a a na sese maxɔrin a ma, a a fima ne a ma. ⁸ Herodiyasi xa marasi ma, a xa di naxa a fala Herode be, «Yaya Xunxa xunyi so n yi ra pileti ma.» ⁹ Mange naxa nimisa, kɔɔ a xa marakali nun a xa xɔɔe xa fe ra, a naxa yaamari fi e xa Yaya xunyi so na ginɛdimɛdi yi ra. ¹⁰ A naxa mixie xɛɛ geeli, e xa Yaya xunyi bolon a de i. ¹¹ E naxa fa a xunyi ra pileti ma, e a so ginɛdimɛdi yi ra. Ginɛdimɛdi fan naxa a xanin a nga xɔn ma. ¹² Yaya foxirabiree naxa sa a fure tongo, e sa a ragata, e naxa sa na dentɛge sa Isa be.

*Isa donse fife xeme mixi wulu suuli ma
(Maraki 6:30-44, Luki 9:10-17)*

¹³ Isa to na fe me, a naxa keli menni kunkui kui, a siga a kerenyi ma wula i. Nama to a kolon, e fan naxa keli e xa taae, e siga a foxɔ ra e sanyi ra. ¹⁴ Isa to goro kunkui kui, a naxa nama gbegbe to naa. A naxa kinikini e ma, a e xa furemae rayalan.

¹⁵ Nunmare to so folɔ, Isa foxirabiree naxa e maso a ra, e a fala a be, «Won na wula ne yi ki, kɔɛ fan bara so. Nama rayensen alako e xa siga donse sara taae kui.» ¹⁶ Isa naxa e yaabi, «Hali e mu siga. Wo tan nan xa donse fi e ma.» ¹⁷ Kɔɔ

e naxa a fala a be, «Taami gundi suuli nun yeɛɛ firin gbansan nan na muxu yi ra.» ¹⁸ A naxa a fala e be, «Wo fa nee ra n xɔn ma be.» ¹⁹ Isa naxa nama yamari e xa e magoro na nooge xinde ma. A naxa na taami suuli nun na yeɛɛ firin tongo, a a ya rate koore ma, a fa Ala nuwali sa. A naxa taamie igira, a fa e so a foxirabiree yi ra, e xa e itaxun nama ma. ²⁰ Nama birin naxa e dege han e wasa. Donse donxɔe xuntunyie to matongo, debe fu nun firin nan nafe. ²¹ Mixi naxee e dege, xeme wulu suuli jɔndon nan nu e ra, bafe ginɛe nun dimɛe ra.

*Isa jɛɛɛfe ye fari
(Maraki 6:45-52, Yaya 6:15-21)*

²² Na xanbi Isa naxa a fala a foxirabiree be, a e xa baki kunkui kui, e xa siga a ya ra naakiri ma, a tan xa nu nama ragbilen. ²³ Isa to ge nama ragbilende, a naxa te geya fari a kerenyi ma, alako a xa Ala maxandi. Kɔe naxa a li naa, a keren. ²⁴ A a lixi kunkui nu bara makuya xare ra, mɔronyie nu na a mabɔnbɔfe ki fanyi ra barima foye ya nu rafindixi a ma.

²⁵ Subaxe ma, Isa jɛɛɛfe baa fari. ²⁶ A foxirabiree to a to jɛɛ ra ye fari, e naxa gaaxu ki fanyi. E naxa gbelegbele, e a fala, «Tubari nan a ra!» ²⁷ Kɔnɔ Isa naxa a masen e be keren na, «Wo naxa kɔntɔfili, n tan nan a ra. Wo naxa gaaxu.» ²⁸ Piyeri naxa a yaabi, «Marigi, xa i tan nan a ra, yaamari fi n xa siga i yire ye fari.» ²⁹ Isa naxa a fala a be, «Fa.» Piyeri to goro kunkui kui, a naxa jɛɛ ye fari sigafe ra Isa yire. ³⁰ Kɔnɔ a to foye belebele mato, a naxa gaaxu, a madula

folo. A naxa gbelegbele, «N Marigi, n nakisi!»
³¹ Isa naxa a belexe itala keren na, a Piyeri suxu. A naxa a masen a be, «I xa danxaniya xurun. I siikexi munfe ra?»
³² E to baki kunkui kui, foye naxa raxara. ³³ Isa foxirabire naxee nu na kunkui kui, e naxa suyidi Isa be, e a fala, «Ala xa Di yati nan lanxi i ma.»

*Isa Genesareti furema birin nayalanfe
 (Maraki 6:53-56)*

³⁴ E to ge baa igiride, e naxa so Genesareti. ³⁵ Naakae to a kolon Isa nan a ra, e naxa na rabilinyi mixi birin nakolon. Mixie naxa fa furemae birin na Isa xon. ³⁶ E nu a mayandima furemae xa e belexe din a xa donma sanbunyi gbansan na. Furema birin naxee na raba, e birin naxa yalan.

15

*Ala xa seriyε nun adama xa naamunyi
 (Maraki 7:1-23)*

¹ Fariseni nun seriyε karamoxo ndee naxa fa Isa yire kelifε Darisalamu. E naxa a maxorin,
² «Munfe ra i foxirabireε luma forie xa naamun-
 yie matandi ra? E mu e belexe raxama beenun
 e xa e dege alo forie xa naamunye a masenxi ki
 naxe.» ³ Isa naxa e yaabi, «Munfe ra wo tan Ala
 xa seriyε matandima wo xa naamunye xa fe ra?
⁴ Ala bara a masen, «Wo xa wo baba nun wo nga
 binya.» A man bara a masen, «Mixi yo naxan na a
 baba nun a nga konbi, a lan ne na kanyi xa faxa.»
⁵ Konon wo tan naxe, xa mixi nde a fala a baba xa
 na mu a nga be, «I nu lanma i xa naxan soto n

na i malise ra, n bara a fi Ala ma,» ⁶ hali na kanyi mu fefe raba a baba be. Na kui, wo Ala xa seriye matandima wo xa naamunyi saabui ra. ⁷ Wo tan filankafuie! Annabi Esayi nondi yati nan masen wo xa fe ra,

⁸ «Yi nama n binyama e de ne, konɔ e boɔe makuya n na pon!

⁹ E xa sali fufafu nan a ra, barima e mixi xaranma adamadie xa maɔɔxunyiye nan na aɔ na maɔɔxunyiye findixi n tan ma seriye nan na.»

¹⁰ Isa naxa nama xili, a a masen e be, «Wo wo tuli mati, wo xa fahaamui soto. ¹¹ Se naxan soma mixi de kui, na xa mu a findima mixi seniyeɔntare ra. Naxan minima a de kui, na nan a findima mixi seniyeɔntare ra.»

¹² Na temui Isa foxirabiree naxa e maso a ra, e a fala a be, «I mu a kolon i xa masenyi bara Farisenie raxoɔ?» ¹³ Isa naxa e yaabi, «N Baba naxan na ariyanna, a sansi birin talama ne a tan mu naxan sixi. ¹⁴ Wo e lu na. Donxui nan na e ra naxee donxuie rapereɔma. Xa donxui donxui rapere, e firin birin birama ne yili kui.»

¹⁵ Piyeri naxa a fala a be, «Yi taali tagi raba muxu be.» ¹⁶ Isa naxa a yaabi, «Han ya wo fan mu fahaamui soto? ¹⁷ Wo mu a kolon a se naxan birin soma mixi de kui, a goroma furi nan kui, a fa mini fate i? ¹⁸ Konɔ masenyi naxan minima mixi de kui, a kelima a boɔe nan ma. Na nan noma a findide mixi seniyeɔntare ra. ¹⁹ Barima maɔɔxun kobie, faxe tife, yene, langoeɔa, muɔe, toɔɔeɔe, mixi xili kanafe, nee birin fatanma mixi boɔe nan na. ²⁰ Nee nan mixi

findima mixi seniyyentare ra, kɔnɔ mixi a degefe a belexe raxatare ra, na xa mu a findima mixi seniyyentare ra.»

Kanaan gine xa danxaniya
(Maraki 7:24-30)

²¹ Isa naxa keli menni, a siga Tire nun Sidon boxi ma. ²² Kanaan gine nde naxan kelixi na longori, a naxa fa Isa yire a a xui ite, «Marigi, Dawuda xa Di, kinikini n ma. Ninne bara n ma di gine jaxankata feo!» ²³ Kɔnɔ Isa mu sese fala a be. A foxirabirɛe naxa e maso Isa ra, e a fala a be, «Yi gine keri, a na gbelegbelefe won foxo ra.» ²⁴ Isa naxa a masen, «N xɛɛxi Isirayila bonsɔe gbansan nan ma, naxee luxi alo yexɛɛ lɔɛxie.» ²⁵ Kɔnɔ gine naxa fa a suyidi a be, a a fala, «Marigi, i xa n mali!» ²⁶ Isa naxa a yaabi, «A mu lan taami xa ba dimɛdie yi ra, a sa baree bun ma.» ²⁷ Gine naxa a fala, «Marigi, i nɔndi, kɔnɔ hali baree, e donse xuntunyi nde sɔtɔma naxan birama e kanyi xa teebili ra.» ²⁸ Na kui, Isa naxa a masen a be, «Gine, i xa danxaniya gbo! I waxɔnfe bara raba i be.» A xa di gine naxa yalan keren na.

Isa neme fife xeme mixi wulu naani ma
(Maraki 8:1-10)

²⁹ Isa to keli menni, a naxa jere Galile baa de ra han a naxa geya li. A naxa te geya fari, a doxo. ³⁰ Nama gbegebe naxa fa a yire naa, e fa namatɛe ra, a nun donxuiɛ, mabenyeie, boboe, nun furema gbɛtɛe gbegebe ra. E naxa furemae sa Isa bun ma, a fan naxa e rayalan. ³¹ Nama to a to boboe woyenma, mabenyeie yalanma, namatɛe jereɛma,

dɔnxuie se toma, e naxa kaaba. E naxa Isirayila Marigi Ala matɔxɔ.

³² Isa naxa a fɔxirabirɛɛ xili, a a masen e bɛ, «N bara kinikini yi pama ma, barima xi saxan nan yi ki, e na n yire be, kɔnɔ donse mu na e naxan donma. N mu wama e xa gbilen e xɔnyi kaame ra e ma, xa na mu a ra e tɔɔroma nɛ kira xɔn ma.» ³³ A fɔxirabirɛɛ naxa a maxɔrin, «Won donse sɔtɔma yi pama gbegbe bɛ minden? Won na wula nɛ yi ki.» ³⁴ Isa naxa e yaabi, «Taami gundi yeri na wo yi?» E naxa a fala, «Solofere, a nun yɛxɛ xunxuri ndee.»

³⁵ Isa naxa a fala pama bɛ e xa dɔxɔ bɔxi. ³⁶ A naxa na taami gundi solofere nun na yɛxɛɛ tongo, a Ala nuwali sa. A to e igira, a naxa e so a fɔxirabirɛɛ yi ra, e xa e itaxun pama ma. ³⁷ Nama birin naxa e dɛge han e wasa. Donse dɔnxɔɛ fan naxa matongo han debe solofere naxa rafe. ³⁸ Xɛmɛ mixi wulu naani nan e dɛge, bafe ginɛɛ nun dimɛɛ ra.

³⁹ Isa to gɛ pama ragbilende, a naxa baki kunkui kui, a siga Magadan bɔxi ma.

16

Farisenie nun Sadusenie xa danxaniyatareja (Maraki 8:11-21)

¹ Farisenie nun sɛriyɛ karamɔxɔɛ naxa fa Isa yire. E to nu wama gantanyi safe a bɛ, e naxa a maxɔrin a xa tɔnxuma makaabaxi nde masen e bɛ kelife koore ma. ² Isa naxa e yaabi, «Nunmare na a li wo naxɛ, «Kuye fanma tina, barima koore igbeelixi.» ³ Kuye nɛ iba wo naxɛ, «Tunɛ nun foye minima nɛ to, barima koore igbeelixi, nuxuie

ifɔɔɔɔ.» Wo fata koore ɲingi tagi rabade, kɔɔɔ wo mu fata yi waxati fee tan tagi rabade. ⁴ To mixie kobi, e bara gbilen Ala fɔxɔ ra. E wama tɔnxuma makaabaxi tofe, kɔɔɔ tɔnxuma yo mu fima e ma bafe Annabi Yunusa xa tɔnxuma ra.»

Na xanbi Isa naxa keli e xun ma, a siga.

⁵ Isa fɔxirabirɛɛ naxa giri naakiri ma, e nɛɛmu taami ma. ⁶ Isa naxa a masen e bɛ, «Wo wo yɛtɛ ratanga Farisenie nun Sadusenie xa lɛbini ma.»

⁷ Isa fɔxirabirɛɛ naxa na fe mato, e fa a fala e bore bɛ, «A na falaxi nɛ barima won mu faxi taami ra.» ⁸ Isa to nu e xa maɲɔxunyi kolon, a naxa a masen e bɛ, «Wo taami fe falama wo bore bɛ munfe ra? Wo xa danxaniya xurun. ⁹ Han ya wo mu xaxili sɔtɔ? Ka wo nɛɛmuxi nɛ taami gundi suuli to xɛmɛ wulu suuli wasa? Wo to na taami dɔnxɔɛ matongo, wo debee yeri rafe? ¹⁰ Ka wo man nɛɛmuxi nɛ taami gundi solofere to xɛmɛ wulu naani wasa? Wo to na fan dɔnxɔɛ matongo, wo debee yeri rafe? ¹¹ Munse a toxi wo mu a kolon a n mu taami fe xa falafe wo bɛ? Wo xa wo yɛtɛ ratanga Farisenie nun Sadusenie xa lɛbini ma.» ¹² Na kui, e naxa a fahaamu a Isa mu a falaxi xɛ e bɛ a e xa e yɛtɛ ratanga taami lɛbini daaxi ma. A nu a falafe nɛ e xa e yɛtɛ ratanga Farisenie nun Sadusenie xa xaranyi ma.

Isa findixi nde ra?

(Maraki 8:27-30, Luki 9:18-21)

¹³ Isa to Sesareya Filipi bɔxi li, a naxa a fɔxirabirɛɛ maxɔrin, «Mixie munse falama Adama xa Di xa fe ra? Nde lanxi a ma?» ¹⁴ E naxa a yaabi, «Ndee a falama Annabi Yaya Xunxa. Ndee a falama Annabi Eliya. Ndee a falama

Annabi Yeremi, xa na mu a ra namipɔnme gbete.» ¹⁵ Isa naxa e maxɔrin, «Kɔnɔ wo tan naxe a di? Nde n na?» ¹⁶ Simon Piyeri naxa a yaabi, «Ala xa Mixi Sugandixi nan na i ra, Abadan Ala xa Di.» ¹⁷ Isa naxa a fala a be, «Seewe na i be, i tan Yunusa xa di Simɔn, barima ibunadama xa mu na masenxi i be. N Baba naxan na ariyanna, na nan a masenxi i be. ¹⁸ N xa a fala i be, i findixi Piyeri nan na, naxan falaxi <gɛme.> N nan n ma danxaniyatɔe pama tima na gɛme nan fari. Hali faxe, a mu nɔma n ma pama ra. ¹⁹ N Ala xa mangeya saabi soma ne i yi ra. I na tɔnyi dɔxɔ fe naxan ma dunɔna, Ala naxan na ariyanna, a fan tɔnyi dɔxɔma ne na fe ra. I na tin fe naxan na dunɔna, Ala naxan na ariyanna, a fan tinma ne na fe ra.» ²⁰ Na temui a naxa a matintin a foxirabiree ra, a e naxa a fala mixi yo be, a a tan nan findixi Ala xa Mixi Sugandixi ra.

*Isa a xa faxe nun marakeli xa fe masenfe
(Maraki 8:31-33, Luki 9:22)*

²¹ Keli na temui ma, Isa naxa a tagi raba folo a foxirabiree be, a fo a xa siga Darisalamu, a xa tɔore gbege soto Yuwifie xa forie, serexedube kuntigie, nun seriye karamoxoe ra, e a faxes, kɔnɔ a man xa keli faxe ma a xi saxan nde ma. ²² Piyeri to a bendun, e sa ti e xati ma, a naxa so woyenfe Isa ra, a a fala a be, «Ala xa i tanga na ma, n Marigi! Na fe mooli mu i sotoma feo!» ²³ Isa naxa a ya rafindi Piyeri ma, a a fala, «Keli n ya i, i tan Sentane! I katafe ne i xa n natantan, barima i xaxili mu tixi Ala fee xa ra, a tixi adama fee nan na.»

*Birafe Isa fɔxɔ ra**(Maraki 8:34-9:1, Luki 9:23-27)*

²⁴ Na tɛmɔi Isa naxa a masen a fɔxirabirɛɛ bɛ, «Xa mixi wa birafe n fɔxɔ ra, a xa a yɛtɛ waxɔnfe gere, a xa tondi a yɛtɛ ma, a tin tɔɔrɛ nun faxɛ ra, a bira n fɔxɔ ra. ²⁵ Mixi naxan wama a yɛtɛ rakisife, na kanyi lɔɛma nɛ. Naxan a yɛtɛ ralɔɛma n tan ma fe ra, na kanyi kisima nɛ. ²⁶ Dunija birin sɔtɔɛ munse fanma mixi ma, xa a sigama yahannama? Fe mundun na, mixi nɔma a xa ariyanna masarade naxan na? ²⁷ Adama xa Di fama fade a Baba xa nɔrɛ kui, e nun a xa malekɛɛ. Na tɛmɔi a mixi birin sare fima nɛ, kankan nun a kɛwali. ²⁸ N xa nɔndi fala wo bɛ, mixi ndee tixi wo ya ma be, naxee mu faxama fo e Adama xa Di to fa ra a xa mangɛya kui.»

17*Isa nɔrɔfɛ**(Maraki 9:1-13, Luki 9:28-36)*

¹ Xi senni dangi xanbi, Isa naxa Piyɛri, Yaki, nun Yaki xunya Yaya xanin e doro ma geya itexi nde fari. ² Menni Isa naxa masara, a nɔrɔ e ya xɔri. A yatagi naxa yanba alɔ soge, a xa sosee naxa fiixɛ alɔ naiyalanyi. ³ Na tɛmɔi, Annabi Eliya nun Annabi Munsa naxa mini fɔxirabirɛɛ ya xɔri, e naxa e to e nun Isa wɔyɛnfe.

⁴ Piyɛri naxa a fala Isa bɛ, «Marigi, fe fanyi nan a ra muxu to na be yi ki. Xa i wa, n lingira saxan yailanma be, keren i gbe, keren Annabi Munsa gbe, keren Annabi Eliya gbe.» ⁵ A nu wɔyɛnfe tɛmɔi naxɛ, nuxui yanbaxi naxa goro e xun na, xui nde fan naxa mini nuxui kui, a a masen, «N

ma Di maxanuxi nan yi ki naxan n kenexi ki fanyi ra. Wo wo tuli mati a ra.» ⁶ Fɔxirabirɛɛ to na xui mɛ, e naxa gaaxu ki fanyi, e e yatagi rafelen bɔxi ma. ⁷ Kɔnɔ Isa naxa a maso e ra, a a bɛlɛɛ sa e ma, a a fala, «Wo keli. Wo naxa gaaxu.» ⁸ E to e ya rakeli, e mu mixi yo to fo Isa.

⁹ E to nu na gorofe geya fari, Isa naxa a matintin e ra, «Wo fe naxan toxi, wo naxa a fala mixi yo bɛ, han beemanun Adama xa Di xa keli faxɛ ma.» ¹⁰ Isa fɔxirabirɛɛ naxa a maxɔrin, «Munfe ra sɛriyɛ karamɔxɔɛ a falama a fo Annabi Eliya nan singe xa fa?» ¹¹ A naxa e yaabi, «Nɔndi nan a ra. Annabi Eliya nan singe fama yati, a fe birin yailan. ¹² Kɔnɔ n xa a fala wo bɛ, Annabi Eliya jan bara fa, kɔnɔ e mu a kolonxi, e bara e waxɔnfe birin niya a ra. E man fafe Adama xa Di tɔɔrɔde na ki nɛ.» ¹³ Na kui, Isa fɔxirabirɛɛ naxa a kolon a a nu na Yaya Xunxa nan ma fe falafe e bɛ.

*Ninne kerife naxan nu dimɛdi fɔxɔ ra
(Maraki 9:14-32, Luki 9:37-45)*

¹⁴ E to pama yire li, xɛmɛ nde naxa fa Isa xɔn, a a xinbi sin a bun ma, ¹⁵ a a fala, «Marigi, kinikini n ma di ma, xaxili fure a jaxankataxi ki fanyi. A luma bira ra tɛ xɔɔra, a nun ye xɔɔra. A na rabama han. ¹⁶ N bara fa a ra i fɔxirabirɛɛ xɔn, kɔnɔ e mu nɔxi a rayalandɛ.» ¹⁷ Isa naxa e yaabi, «Wo tan bɔnsɔɛ danxaniyatare, wo kobi! N xa lu wo sɛɛti ma han mun tɛmɛi? N xa ti wo bun ma han mun lɔxɔɛ? Wo fa na di ra n xɔn.» ¹⁸ Isa naxa jinne yamari, jinne naxa gbilen dimɛdi fɔxɔ ra, dimɛdi naxa yalan keren na.

¹⁹ Isa fɔxirabirɛɛ naxa e maso Isa ra, e a maxɔrin e doro ma, «Munfe ra muxu tan mu nɔ na pinne keride?» ²⁰ Isa naxa e yaabi, «Wo xa danxaniya nan xurun. N xa nɔndi fala wo bɛ, xa danxaniya na wo bɛ, hali a xurun alɔ konde xɔri, wo na a fala yi geya bɛ, «Keli be, i i masiga mɛnni,» a masigama nɛ. Fefe mu na wo mu nɔma naxan nabade. ²¹ Kɔnɔ yi pinne mɔoli tan mu kerima fo Ala maxandi nun sunyi saabui ra.»

Isa a xa faxɛ nun marakeli xa fe masenfe sanmaya firin nde

(Maraki 9:30-32, Luki 9:43-46)

²² Isa fɔxirabirɛɛ to malan Galile, Isa naxa a fala e bɛ, «Adama xa Di sama nɛ mixie bɛlɛxɛ, ²³ e a faxa. A xa faxɛ xi saxan nde ma, a man kelima nɛ faxɛ ma.» A xa wɔyɛnyi naxa a fɔxirabirɛɛ nimisa ki fanyi.

Isa nun Piyeri hɔrɔmɔbanxi duuti fife

²⁴ Isa nun a fɔxirabirɛɛ to so Kaperɛnamu, hɔrɔmɔbanxi duuti maxilie naxa Piyeri maxɔrin, «Pe, i karamɔxɔ mu hɔrɔmɔbanxi duuti fima?» ²⁵ Piyeri naxa e yaabi, «Iyo, a a fima.» Piyeri to so banxi, Isa nan singe wɔyɛn a bɛ, «Piyeri, i a toxi di? Dunija mangɛɛ duuti maxilima nde ma, e xa die ka mixi gbɛtɛɛ?» ²⁶ Piyeri naxa a yaabi, «Mixi gbɛtɛɛ.» Isa fan naxa a masen, «Na kui, mangɛ xa die tan mu duuti fima. ²⁷ Kɔnɔ alako won naxa yi mixie raxɔnɔ, i xa siga baa dɛ ra, i kɔnyi woli. I na yɛxɛ naxan singe suxu, a rate, i a dɛ rabi. I kɔhiri kole toma nɛ a dɛ kui. I xa na so duuti maxilie yi ra, a xa findi won firin ma duuti ra.»

18

Mixi naxan tide gbo

(Maraki 9:33-37, Luki 9:46-48)

¹ Na temui Isa foxirabiree naxa e maso Isa ra, e a maxarin, «Nde binyaxi dangi birin na Ala xa mangeya niini bun ma?» ² Isa naxa dimedi nde xili, a a ti e tagi, ³ a a masen e be, «N xa nondi fala wo be, xa wo mu wo yete magoro, wo lu alo dimedie, wo mu soma Ala xa mangeya niini bun ma. ⁴ Na kui, mixi yo naxan a yete magoroma alo dimedi, na nan findixi mixi xungbe ra dangi birin na Ala xa mangeya niini bun ma. ⁵ Mixi yo naxan yi dimedi mooli rasenema n xili ra, na kanyi bara n tan yete yati rasene.»

Mixi ratantan saabui

(Maraki 9:42-48, Luki 17:1-2)

⁶ «Mixi yo yi mixi xuri keren natantan, naxan danxaniyaxi n ma, a fisa na kanyi be geme binye xa xiri a kon ma, a rasin baa ma. ⁷ Gbaloe na dunija mixie be e xa maratantanyi xa fe ra. A feere mu na tan, fo maratantanyi xa mini, kon gbaloe na mixi be naxan findima na saabui ra. ⁸ Xa i belexe, xa na mu i sanyi findi i ratantanse ra, a bolon, i a wole. I sofe ariyanna i belexe, xa na mu i sanyi bolonxi, na fisa i be dine i belexe firin nun i sanyi firin luxi na, kon i woli yahannama, te mu xubenma dennaxe. ⁹ Xa i ya findi i ratantanse ra, a ba na, i a wole. I sofe ariyanna i ya keren kanaxi, na fisa i be dine i ya firin lu na, kon i woli yahannama.»

Yexee lexii xa taali

(Luki 15:3-7)

10-11 «Wo naxa yo yi mixi xuri sese ma, barima n xa a fala wo be, e xa malekee n Baba yatagi toma temui birin, naxan na ariyanna.»

12 «Wo a toxi di? Xa yexee keme na mixi nde yi ra, keren fa loe e ya ma, a mu na yexee tongo solomanaani nun solomanaani luma xe geya fari, a siga na kerenyi fende? 13 N xa nondi fala wo be, xa a sa a to, a jalexinma ne na yexee kerenyi xa fe ra, dangife yexee tongo solomanaani nun solomanaani boore ra, naxee mu loe. 14 A na na ki ne fan, wo Baba naxan na ariyanna, a mu tinma yi mixi xuri sese xa loe.»

Haake bafe

15 «Xa i ngaxakerenyi bara haake soto i ra, siga, wo firin xa sa lu yire keren, i xa a masen a be a tantanxi ki naxe. Xa a sa i xui me, i ngaxakerenyi bara ragbilen i ma. 16 Konon xa a tondi i xui mede, i xa mixi keren xa na mu mixi firin fen, wo birin xa siga a yire alako kiiti xa sa seede firin, xa na mu seede saxan xui ma. 17 Xa a tondi nee fan xui mede, na fe masen danxaniyatoe jama be. Xa a tondi danxaniyatoe jama xui fan mede, a xa lu wo be alo kaafiri, xa na mu a ra, duuti maxili. 18 N xa a fala wo be a nondi ki ma, wo na naxan xiri duniya, a xirima ne koore fan ma. Wo na naxan fulun duniya, a fulunma ne koore fan ma. 19 N man xa a fala wo be, xa mixi firin lan fefe ma wo ya ma yi duniya ma, e Ala maxandi, n Baba naxan na ariyanna, a na fe rabama ne e be. 20 Mixi firin, xa na mu a ra mixi saxan nu malan n xili ra dede, n na e ya ma.»

Dijɛfe ngaxakerenyi ma nun dijɛtareja xa taali

²¹ Na tɛmɛi, Piyɛri naxa a maso Isa ra, a a fala a bɛ, «N Marigi, n lanma n xa dijɛ n ngaxakerenyi xa haakɛ ma sanmaya yeri? Han sanmaya solofere?» Isa naxa a yaabi, ²² «N xa a fala i bɛ, sanmaya solofere xa mu a ra de! I xa dijɛ a ma sanmaya solofere dɔxɔ tongo solofere.»

²³ «Ala xa mangɛya maniyaxi mangɛ nde nan na, naxan nu wama a xa kɔbiri fe ya ibafe a tan nun a xa walikɛɛ tagi. ²⁴ A to a folɔ, e naxa fa a xa walikɛ nde ra a xɔn, mangɛ xa doni nu naxan ma han gbeti kilo wulu kɛmɛ saxan, kilo wulu tongo naani. ²⁵ Konyi to mu nu nɔma a xa doni fide, a xa mangɛ naxa yaamari fi, a tan yo, a xa ginɛ yo, a xa die yo, e nun a harige birin xa mati alako na doni xa fi. ²⁶ Na walikɛ naxa a igoro bɔxi, a suyidi mangɛ bɛ, a a maxandi, ⟨Yandi, dijɛ n ma. N fama i xa doni birin fide.⟩ ²⁷ Na kui, mangɛ naxa kinikini a xa walikɛ ma, a dijɛ na doni birin ma, a a xa walikɛ rabɛɛnin.»

²⁸ «Kɔnɔ a tan walikɛ to mini, a naxa a boore walikɛ nde to a xa gbeti kilo tagi doni nu na naxan ma. A naxa bagan a ma, a a konyi dekun, a sɔnxɔ a ra, ⟨N ma doni fi!⟩ ²⁹ A boore naxa suyidi a bɛ, a a maxandi, ⟨Yandi, dijɛ n ma. N i xa doni fima.⟩ ³⁰ Kɔnɔ a naxa tondi. A naxa a raso geeli kui, a xa lu mɛnni han a xa gɛ doni fide.»

³¹ «A boore walikɛɛ to na to, e naxa kinikini. E naxa na birin dentɛgɛ sa mangɛ bɛ naxan nu e birin xun ma. ³² Na kui, mangɛ naxa na walikɛ singe xili, a a fala a bɛ, ⟨I tan walikɛ kobi! I to n

mayandi, n tan diƷe ne i xa doni birin ma. ³³ A di, a mu lanma xe nu i fan xa kinikini i boore ma, alɔ n kinikinixi i tan ma ki naxe?» ³⁴ A xa mangɛ to xɔnɔ a ma, a naxa a so kɔsibilie yi, e xa a sa geeli, e xa a Ʒaxankata han a xa ge doni birin fide.»

³⁵ «N Baba naxan na ariyanna, a na nan niyama wo fan na, xa wo mu diƷe wo ngaxakere nyi ma wo boƷe birin na.»

19

Futi nun fatanyi (*Maraki 10:1-12*)

¹ Isa to ge yi fe birin masende, a naxa keli Galile boxi ma, a siga Yudaya boxi nde ma naxan nu na Yuruden naakiri ma. ² Nama gbeƷbe naxa bira a foɔ ra naa, a fan naxa furemae rayalan.

³ Farisenie naxa fa a yire alako e xa gantanyi te a be. E naxa a maxɔrin, «A daxa xeme xa mee a xa gine ra fe birin ma?» ⁴ Isa naxa e yaabi, «Kitaabui naxan masenxi wo mu nu a xaran? Fe folɔ folɛ ra, Daali Mangɛ naxa xeme nun gine daa, ⁵ a fa a masen, «Na kui, xeme kelima a baba nun a nga xun ma, a a xa gine xa futi xiri, e firin findi keren na.» ⁶ Na nan a toxi, mixi firin xa mu e ra sɔnɔn, e firin bara findi keren na. Ala bara naxee xiri e boore ra, adama naxa nee rafatan.»

⁷ E man naxa Isa maxɔrin, «Munfe ra fa Annabi Munsa a yamarixi, xeme naxan wama meefe a xa gine ra, a lan a xa fatan keedi so a yi ra, a mee a ra?» ⁸ Isa naxa e yaabi, «Wo boƷee nan xɔrɔxɔ, na nan a niyaxi Annabi Munsa naxa feere fi wo ma, wo xa nɔ meede wo xa ginee ra,

ƙoƙo a mu nu na na ki xe a foƙe ra. ⁹ N xa a fala wo be, naxan yo mee a xa gine ra, xa a xa gine mu yene xa rabaxi, a fa gine gbetɛ doxo, na xeme bara yene raba.»

¹⁰ Isa foxirabirɛe naxa a fala a be, «Xa a na na ki ne xeme be a xa gine mabiri ra, hali a mu gine doxo.» ¹¹ Isa naxa a masen e be, «Birin xa mu noƙa yi masenyi suxude, fo Ala a fɛɛɛ fi naxan ma. ¹² Wo a kolon, xeme ndee bari ki nan a niyaxi e mu noƙa gine doxode. Ndee na na e e banaxi ne. Ndee fan na, e nate nan tongoxi e naxa gine doxo Ala xa wali xa fe ra. Mixi naxan noƙa yi masenyi suxude, a xa a suxu.»

Isa nun dimɛdi xunxurie
(*Maraki 10:13-16, Luki 18:15-17*)

¹³ Na temui mixie naxa fa dimɛdie ra Isa xon, alako a xa a belexe sa e ma, a duba e be. Ƙoƙo a foxirabirɛe naxa woyen na mixie ma. ¹⁴ Na kui, Isa naxa a masen, «Wo a lu dimɛdie xa fa n yire. Wo naxa tonyi doxo e ma, barima naxee maniyaxi e ra, nee nan na Ala xa mangɛya niini bun ma.» ¹⁵ A naxa a belexe sa e ma, a duba e be. Na xanbi, a naxa siga.

Segetala bannaxi
(*Maraki 10:17-31, Luki 18:18-30*)

¹⁶ Segetala nde naxa fa Isa xon, a a maxarin, «Ƙaramoxo, a lan n xa fe fanyi mundun naba alako n xa abadan kisi soƙo?» ¹⁷ Isa fan naxa a maxarin, «I n maxarinma fe fanyi ma munfe ra? Ala keren peti nan fan. Xa i wama i xa kisi, Ala xa seriye nan nabatu.» Xeme naxa a maxarin, «Ala xa seriye mundue?» ¹⁸ Isa naxa a yaabi, «I naxa faxe ti. I naxa yene raba. I naxa muƙe ti. I

naxa mixi τούτεγε. ¹⁹ I baba nun i nga binya. I xa i ngaxakerenyi xanu alo i yete yati.»

²⁰ Segetala naxa Isa yaabi, «N bara na birin nabatu. Munse fa luxi?» ²¹ Isa naxa a masen a βε, «Χα i wama i xa γε kamalide i xa κεωalie kui, siga, sa i sotosē birin mati, i a kōbiri fi setaree ma. Na kui, i fama bannaya sōtode ariyanna. I na na raba, fa, i bira n φοχο ra.» ²² Segetala to na με, a naxa siga sunnunyi kui, barima harige gbegebe nu na a yi ra.

²³ Isa naxa a masen a φοxirabirēe βε, «N xa nōndi fala wo βε, naafuli kanyi sofe Ala xa mangeya niini bun ma a χοροχο. ²⁴ N man xa a fala wo βε, ηοχομε so ηοχun senβε yale ra, dine bannamixi sofe Ala xa mangeya niini bun ma.»

²⁵ E to na με, Isa φοxirabirēe δε naxa ixara ki fanyi ra, e maxōrinyi ti, «Nde, fa nōma kiside?»

²⁶ Isa naxa e mato, a fa a masen, «Adama mu nōma a yete rakiside, kōno Ala tan nōma fe birin na.»

²⁷ Na kui, Piyeri naxa a fala a βε, «A mato, muxu bara keli se birin xun ma, muxu bira i φοχο ra. Munse fa luma muxu βε?» ²⁸ Isa naxa e yaabi, «N xa nōndi fala wo βε, dunīna fe birin na masara a nēene ra, Adama xa Di naxa magoro a xa nōre kibanyi kui, wo tan n φοxirabirēe fan magoroma ne kibanyi fu nun firin kui, wo fa Isirayila bōnsōe fu nun firin makiiti. ²⁹ Mixi yo naxan na sa keli a xa se nde xun ma n tan ma fe ra, a findi banxie ra ba, xunyae ba, taarae ba, baba ba, nga ba, bōxie ba, na kanyi nee ηοχο keme keme nan sōtōma, a man abadan kisi sōtō ke ra. ³⁰ Yarerati wuyaxi fama findide xanbiratie ra, xanbirati fan findi yareratie ra.»

20

Wali sare xa taali

¹ «Ala xa mangeya misaalixi xe kanyi nan na, naxan mini subaxe ma alako a xa walikɛe tongo a xa xe walife ra. ² E to lan a ma fɛɛɛɛɛɛn keren xa wali sare xa findi gbete kɔbiri kole keren na, xe kanyi naxa walikɛe xɛɛ a xa xe yire. ³ A man to mini gɛɛɛɛɛɛ, soge to nu bara mate, a naxa walikɛe gbeteɛ li, e tixi taa kui, wali yo mu e yi. ⁴ A naxa a fala e bɛ, «Wo fan xa siga walide n ma xe ma. N wali sare tinxinxi fima nɛ wo ma.» ⁵ E fan naxa siga. Xe kanyi man naxa mini yanyi tagi, a walikɛe gbeteɛ man tongo. Nunmare, a man naxa mixi gbeteɛ sɔtɔ. ⁶ A dɔnxɔɛ ra, lɛɛri ndee beenu kɔɛ xa so, a naxa mini, a walikɛe gbeteɛ li, e tixi. A naxa e maxɔrin, «Fɛɛɛɛɛɛn, wo tixi be, wo mu walife. Munfe ra?» ⁷ E naxa a yaabi, «Mixi yo nan mu muxu tongoxi walide.» Xe kanyi naxa a fala e bɛ, «Wo fan xa siga walide n ma xe yire.»»

⁸ «Nunmare to so, xe kanyi naxa a fala a xa walikɛe xunyi bɛ, «Walikɛe xili, i xa e sare fi. A fɔlɔ dɔnxɔɛ rasoe ma, a rapɔn a singe ma.» ⁹ Naxee wali fɔlɔxi lɛɛri ndee beenu kɔɛ xa so, kankan naxa gbete kɔbiri kole keren sɔtɔ. ¹⁰ Na kui, walikɛe naxee singe tongo, nee to fa e jɔxɔ a ma a e kɔbiri sɔtɔma dangi booree ra, kɔnɔ e fan naxa gbete kɔbiri kole keren sɔtɔ. ¹¹ E to a rasuxu, e naxa wɔyɛn xe kanyi ma, ¹² e a fala, «Yi walikɛe dɔnxɔɛɛ, e waxati keren gbansan nan walixi, kɔnɔ i bara wali sare fi e ma naxan nun muxu gbe lan. Anun, muxu tan nan fɛɛɛɛɛɛnxi wali ra soge xɔnɛ bun!» ¹³ A naxa mixi keren

yaabi e ya ma, «N boore, n mu fefe kobi niyaxi i ra. Won mu lan gbeti kɔbiri kole keren xa ma? ¹⁴ I gbe tongo, i siga. N tan nan waxi a xɔn yi walike dɔnxɔe xa wali sare xa lan i gbe ma. ¹⁵ N mu nɔma n waxɔnfe rabade n ma kɔbiri ra? Ka i tɔɔnɛxi nɛ n to fe fanyi rabaxi mixi gbete nde be?» ¹⁶ Na kui, xanbiratie fama findide yareratie ra, yareratie fan findi xanbiratie ra.»

Isa a xa faxe nun marakeli xa fe masenfe sanmaya saxan nde

(Maraki 10:32-34, Luki 18:31-34)

¹⁷ Isa nun a xɛera fu nun firinyie to nu tefe Darisalamu, Isa naxa e xun lan, a fa a masen e doro be kira xɔn ma, ¹⁸ «Wo a mato, won na tefe Darisalamu nɛ yi ki. Adama xa Di sama nɛ sɛrɛxɛdube kuntigie nun sɛriye karamɔxɔe belexe, e a makiiti a xa faxa, ¹⁹ e a so kaafirie yi ra. E a mayelema nɛ, e a bɔnbɔ sebere ra, e fa a mabanban wuri magalanbuxi ma, kɔnɔ a xa faxe xi saxan nde ma, a man kelima nɛ faxe ma.»

Yaki nun Yaya nga xa maxandi

(Maraki 10:35-45, Luki 22:25-27)

²⁰ Na temui Sebede xa die nga naxa fa Isa yire, a nun a xa die. A naxa suyidi a be, a xa a maxandi fe nde ma. ²¹ Isa naxa gine maxɔrin, «I wama munse xɔn?» A naxa a fala Isa be, «I xa tin, i na i xa mangɛya sɔto, n ma yi di firinyie xa dɔxɔ i seeti ma, keren i yirefanyi ma, boore i kɔola ma.» ²² Isa naxa a masen di firinyie be, «Wo mu a kolon wo fe naxan maxɔrinfe. N fafe toore naxan tode, wo tinma na ra?» E naxa a yaabi, «Iyo, muxu tinma a ra.» ²³ Isa naxa a

masen e be, «Wo fan yati fama jaxankate sotode alo n tan, kono dɔxɔfe n yirefanyi nun n kɔla ma, na mu fatanma n tan xa ra. Na na mixie nan be, n Baba naxee sugandixi.»

²⁴ Isa fɔxirabire fu donxɔee to na fe me, e naxa xono na ngaxakerenyi firin ma. ²⁵ Kono Isa naxa e xili a yire, a a masen e be, «Namanɛ mangɛe mixie yamarima a xɔɔxɔe ra, e e senbe raminima mixie ma alako e xa mangɛya xa kolon. ²⁶ Kono a naxa lu na ki wo tan tagi. Mixi naxan wama a tide xa gbo wo ya ma, a xa findi wo xa konyi nan na. ²⁷ Mixi naxan wama findife wo xa yarerati ra, a xa findi wo xa konyi nan na. ²⁸ Wo xa lu ne alo Adama xa Di. A tan mu faxi xe mixie xa wali a tan be. A faxi ne alako a tan nan xa wali mixie be, a xa mixi gbege xunsara a xa faxe saabui ra.»

*Donxui firin nayalanfe Yeriko
(Maraki 10:46-52, Luki 18:35-43)*

²⁹ Isa nun a fɔxirabiree to mini Yeriko, jama gbege naxa bira a fɔxɔ ra. ³⁰ Donxui firin nu dɔxɔxi kira de ra. E to a me a Isa na dangife, e naxa e xui ramini, «Marigi, Dawuda xa Di, kinikini muxu ma!» ³¹ Nama naxa woyen e ma, e xa e sabari, kono e jan naxa e xui ite dangi a singe ra, «Marigi, Dawuda xa Di, kinikini muxu ma!» ³² Isa naxa ti, a e xili, a e maxɔrin, «Wo wama n xa munse raba wo be?» ³³ E naxa a yaabi, «Marigi, muxu wama muxu yae xa se to.» ³⁴ Isa naxa kinikini e ma, a a belexe sa e yae ma. Keren na, e yae naxa se to, e naxa bira Isa fɔxɔ ra.

21

Isa sofe Darisalamu

(Maraki 11:1-11, Luki 19:28-40, Yaya 12:12-16)

¹ Isa nun a fɔxirabiree to makɔre Darisalamu ra, e naxa Betifage li, Oliwi geya mabiri. Isa naxa a fɔxirabire firin xεε, ² a a fala e be, «Wo xa so taa kui naxan na yare. Wo nefε so naa, wo sofale gine nde lima a xirixi naa, a xa di na a fe ma. Wo xa e fulun, wo fa e ra n xɔn ma. ³ Xa mixi nde fa wo maxɔrin, wo xa a fala a be, «Marigi nan hayi na e ma. A e ragbilenma ya.»»

⁴ Na rabaxi nε, alako namijɔnmε xa masenyi xa kamali, naxan a falama,

⁵ «Wo a fala Siyoni di gine be,
«A mato, i xa mangε na fafe i ma.
A fama yetε magore kui,
a dɔxɔxi sofale nun a yɔre fari.»»

⁶ Isa fɔxirabiree naxa siga, e sa Isa xa xεeraya raba. ⁷ E to fa sofale nun sofale xa di ra, e naxa e xa donmae sa e fari, Isa fa a magoro sofale fari.

⁸ Nama gbegbe naxan nu na, e fan naxa e xa donmae itala kira xɔn ma, ndee fan naxa fense sege, e nee fan sa kira xɔn ma Isa binyafe ra.

⁹ Nama naxee nu jerefe Isa ya ra, a nun naxee nu jerefe a xanbi ra, e birin nu e xui itefe, e a fala,

«Tantui na won Nakisima be, Dawuda xa Di!

Baraka na a be naxan fafe Marigi xili ra!

Tantui na won Nakisima be naxan na koore ma!»

¹⁰ Isa to so Darisalamu, taakae birin naxa kaaba, e nu maxɔrinyi ti, «Nde yi ki?» ¹¹ Nama naxa e yaabi, «Annabi Isa nan yi ki, naxan kelixi Nasareti, Galile bɔxi ma.»

Isa sigafe hɔrɔmɔbanxi kui

(Maraki 11:15-19, Luki 19:45-48, Yaya 2:13-22)

¹² Isa naxa so hɔrɔmɔbanxi kui, a sarematie nun saresoe birin kerɩ naxee nu na na. A naxa kɔbiri masarɛe xa teebilie a nun ganbɛ matie xa dɔxɔsee rabira, ¹³ a a masen e bɛ, «A sɛbɛxi, «N ma banxi xili falama nɛ, salide banxi,» kɔnɔ wo tan bara a findi mupɛtie dɔxɔde ra.»

¹⁴ Dɔnxuie nun namatɛe naxa fa Isa xɔn hɔrɔmɔbanxi kui, a naxa nee rayalan. ¹⁵ Kɔnɔ sɛrɛxɛdube kuntigie nun sɛriye karamɔxɔe tan naxa xɔnɔ ki fanyi e to Isa xa kaabanakoe to, e man to dimɛe to e xui itema hɔrɔmɔbanxi kui, «Tantui na won Nakisima bɛ, Dawuda xa Di!» ¹⁶ E naxa a fala Isa bɛ, «I mu e xui mɛxi?» Isa naxa e yaabi, «Iyo. Wo fan mu nu a xaran Kitaabui kui a to sɛbɛxi, «I bara a niya dimɛdie nun diyɔrɛe xa i matɔxɔ?»» ¹⁷ Na tɛmɩ, Isa naxa keli e xun taa kui, a siga Betani, a kɔɛ radangi naa.

Isa xɔrɛ bili dankafe

(Maraki 11:12-14,20-25)

¹⁸ Na kuye iba, Isa to nu gbilenfe taa kui, kaame naxa a suxu. ¹⁹ A to xɔrɛ bili nde to kira ra, a naxa a maso a ra kɔnɔ a mu bogi yo to a kɔn na, fo a burɛxɛe. Isa naxa a fala xɔrɛ bili bɛ, «I tan mu bogima sɔnɔn!» Xɔrɛ bili naxa xara keren na. ²⁰ Isa fɔxirabirɛe to na to, e naxa kaaba, e a maxɔrin, «Yi xɔrɛ bili xaraxi a ikɔrɛxi ra di?» ²¹ Isa naxa e yaabi, «N xa nɔndi fala wo bɛ, xa danxaniya na wo bɛ, wo mu siike, wo nɔma nɛ yi fe mɔɔli nabade n naxan nabaxi xɔrɛ bili ra. Kɔnɔ dangi na ra, xa wo a fala yi geya bɛ, «Keli be, i sa sin baa ma,» a rabama nɛ. ²² Na nan

a ra, xa danxaniya na wo be, wo fefe maxandi Ala ma, wo a sotoma ne.»

Isa walima nde xa yaamari ma?

(Maraki 11:27-33, Luki 20:1-8)

²³ Isa man naxa so horomobanxi kui. A to nu na mixie xaranfe, serexedube kuntigie, nun Yuwifie xa forie naxa fa a yire, e a maxarin, «I yi fee rabama nde xa yaamari ma? Nde yi senbe fixi i ma?» ²⁴ Isa naxa e yaabi, «N fan xa wo maxarin fe keren ma. Xa wo n yaabi, n a falama ne wo be n yi fee rabama naxan ma yaamari ma. ²⁵ Yaya nu mixie xunxama ye xora nde xa yaamari ma? Ala nan a xexi ba, ka adama?» Na kui, e naxa so woyenfe e bore tagi, «Xa won na a yaabi, won naxe, «Ala,» a a falama ne won be, «Munfe ra wo mu fa la a ra?» ²⁶ Kono xa won na a yaabi, won naxe, «Adama,» won gaaxuma ne pama ya ra, barima birin Yaya manoxunxi namijonme nan na.» ²⁷ Na kui, e naxa Isa yaabi, «Muxu mu a kolon.» A fan naxa a masen e be, «N fan mu a falama wo be n yi fee rabama naxan ma yaamari ma.»

Di xeme firinyie xa taali

²⁸ «Wo yi taali toxi di? Di xeme firin nu na xeme nde yi. A naxa a fala di singe be, «N ma di, siga i sa wali xe ma to.» ²⁹ Di naxa a yaabi, «N tondi.» Kono na dangi xanbi, a xaxili naxa masara, a siga walide. ³⁰ Babe to na yaamari fi a xa di firin nde fan ma, a naxa a yaabi, «N Baba, awa, n sigafe.» Kono a mu siga. ³¹ Yi mixi firinyie ya ma, nde a baba sago rabaxi?» E naxa a yaabi, «Na di singe.» Isa man naxa a masen e be, «N

xa nɔndi fala wo bɛ, duuti maxilie nun langoeɛ singe soma wo bɛ Ala xa mangɛya niini bun ma. ³² Annabi Yaya fa nɛ kira tinxinxi masende wo bɛ, wo mu fa la a ra. Kɔnɔ duuti maxilie nun langoeɛ tan la nɛ a ra. Hali wo to na to, wo mu tin nate masarade, wo xa la a ra.»

*Bɔxi rawali kobie xa taali
(Maraki 12:1-12, Luki 20:9-19)*

³³ «Wo wo tuli mati taali gbete fan na. Xe kanyi nde naxa weni bilie si. A naxa tete rabilin bɔxi ra, a baye ti, a yili ge weni bogi bunduma dennaxe. Na xanbi, a naxa na heri bɔxi rawalie ma, a fa biyaasi. ³⁴ Weni bogi ba temui to a li, bɔxi kanyi naxa konyi ndee xee bɔxi rawalie xɔn ma, e xa a gbe weni bogi so a yi ra. ³⁵ Kɔnɔ bɔxi rawalie naxa na konyie suxu. E naxa keren bɔnbɔ, e boore faxes, e boore magɔnɔ gemee ra. ³⁶ Bɔxi kanyi man naxa konyi gbete xee dangi a singe ra. Bɔxi rawalie naxan naba boore ra, e naxa na raba nee fan na. ³⁷ A donxɔɛ ra, bɔxi kanyi naxa a mapɔxun, a a fala, «E n ma di tan binyama nɛ.» Na kui, a naxa a xa di xee bɔxi rawalie xɔn ma. ³⁸ Kɔnɔ e to bɔxi kanyi xa di to, e naxa a fala e bore bɛ, «Yi nan na ke tongoma ra. Wo fa, won xa a faxes alako a ke xa findi won gbe ra.» ³⁹ E to a suxu, e naxa sa a xanin tete xanbi ra, e a faxes.»

⁴⁰ «Na kui, bɔxi kanyi na siga e yire, a munse rabama na bɔxi rawalie ra?» ⁴¹ E naxa Isa yaabi, «A na bɔxi herie sontoma nɛ a jaaxi ra, a a xa bɔxi so bɔxi heri gbete yi, naxee a mabiri soma a yi ra a waxati ma.»

⁴² Isa naxa e yaabi, «Wo mu nu yi masenyi xaran Kitaabui kui?

«Banxitie mεε γεμε naxan na,
a bara findi tuxui γεμε hagige ra.

Marigi foxi nan a ra.

Fe makaabaxi nan ya won βε.»

⁴³ «Na nan a toxi, n xa a fala wo βε, wo bama ne Ala xa mangeya niini bun ma, si gbete fa raso naa naxan birama Ala xa yaamarie foxo ra.

⁴⁴ Naxan na bira yi γεμε ma, a kanyi magirama ne gbesexu. Yi γεμε na bira naxan fan ma, a kanyi butuxunma ne.»

⁴⁵ Σερεδube kuntigie nun Farisenie to a xa taalie με, e naxa a kolon a Isa nu na woyenfe e tan nan ma fe ra. ⁴⁶ E nu katafe e xa a suxu, kono e nu gaaxuxi jama ya ra, barima jama nu laxi a ra, a namionme nan na Isa ra.

22

Futixiri xulunyi xa taali (Luki 14:15-24)

¹ Isa man naxa so woyenfe e βε taalie ra. A naxa a masen, ² «Ala xa mangeya misaalixi mange nan na, naxan xulunyi ti a xa di xa futi xirife ma, donse fanyi gbege donma dennaxe. ³ A naxa a xa konyie xεε e xa mixie xili, yi fe binye nu bara ragbilen naxee ma, kono na mixie mu tin fade. ⁴ Mange man naxa konyi gbete xεε, e xa a fala na mixi maxilixie βε, «Wo ya ti, donse bara γε rafalade, n bara n ma ninge borogexie faxe, fe birin bara γε yailande. Wo fa n ma di xa futixiri xulunyi.» ⁵ Kono e mu xεerae danxun.

Ndee naxa siga e xa xe yire, ndee fan naxa siga e xa yuleya rabade. ⁶ Naxee lu, e naxa mange xa konyie suxu, e e naxankata, e e faxa.»

⁷ «Mange naxa xonɔ, a a xa soorie xee, a e xa na faxatie birin faxa, e e xa taa gan. ⁸ Na dangi xanbi, a naxa a fala a xa konyie be, «N ma di xa futixiri xulunyi xa fe birin bara ge yailande. Donsee birin nafalaxi, kɔnɔ mixi naxee nu maxilixi, a mu daxa e xa na binye soto. ⁹ Na kui, wo xa siga taa kui, wo sa mixie xili wo naxee yo toma naa, e xa fa n ma di xa futixiri xulunyi.»

¹⁰ Konyie naxa mini kirae ma, e naxa mixi birin xili e xa fa. Mixi fanyi yo, mixi kobi yo, e birin naxa fa futixiri xulunyi, mange xonyi naxa rafe nama ra.»

¹¹ «Mange to so na mixi maxilixie ya ma, a naxa xeme nde to xulunyi donma mu nu ragoroxi naxan ma. ¹² A naxa a fala a be, «N ma di, i soxi be di, i to mu maxirixi a xulunyi ki ma?» Kɔnɔ xeme mu nɔ yaabi yo fide. ¹³ Na kui, mange naxa a fala a xa walikɛe be, «Wo a sanyie nun a belexee xiri, wo a woli tande dimi kui, wa nun jin maxinyi na dennaxe.» ¹⁴ Mixi gbegbe maxilixi, kɔnɔ naxee sugandixi, e xurun.»

*Gantanyi tefe Isa be duuti xa fe ra
(Maraki 12:13-17, Luki 20:20-26)*

¹⁵ Na temui, Farisenie naxa sa e malan, e nate tongo e gantanyi tema Isa be ki naxe, e xa a masoto woyenyi kui. ¹⁶ E naxa e foxirabiree nun Herode xa mixi ndee xee Isa xon. Nee naxa a fala Isa be, «Karamɔxɔ, muxu a kolon nɔndi fale nan i ra. I mixie xaranma Ala xa kira ra a nɔndi ki ma. I mu gaaxuma mixi yo xon, barima i mu

mixi rafisama e booree be. ¹⁷ Na kui, a fala muxu be, i a toxi di? A lanma ka a mu lanma muxu xa duuti fi Rōma mange ma?» ¹⁸ Isa to nu e xaxili kobi kolon, a naxa e yaabi, «Wo tan filankafuie, wo katafe n masotode munfe ra? ¹⁹ Wo kōbiri kole masen n be duuti fima naxan na.» E naxa gbeti kole ramini a be. ²⁰ Isa naxa e maxōrin, «Nde xili nun nde misaali na yi kōbiri kole ma yi ki?» ²¹ E naxa a yaabi, «Rōma Mange.» A fan naxa a fala e be, «Wo mange gbe ragbilen mange ma, wo Ala fan gbe ragbilen Ala ma.» ²² E to a xa yaabi me, e naxa kaaba. E naxa keli a xun, e siga.

Sadusenie Isa maxōrinfe faxamixie xa marakeli ma
(*Maraki 12:18-27, Luki 20:27-40*)

²³ Na lōxōe kerenyi, Sadusenie naxa fa Isa xōn. E tan nan a falama a faxamixie mu kelima faxe ma. E naxa Isa maxōrin, ²⁴ «Karamōxō, Annabi Munsā a masen ne, «Xa xeme nde taara fāxa, a naxa a xa gine lu a mu di yo bari, a na xunya nan na gine dōxōma, alako a xa bōnsōe fi a taara ma.» ²⁵ Na kui, xeme nde naxa di xeme solofere soto muxu ya ma be. A xa di singe naxa gine dōxō, a fāxa, a mu bōnsōe yo lu. A xanbiratoe naxa a xa kaape gine tongo, ²⁶ kōnō na fan naxa fāxa, a mu bōnsōe yo lu. Na nan man naba na fan xanbiratoe ra, a nun na mixi naani dōnxōe birin. E birin naxa fāxa, e sese mu bōnsōe lu. ²⁷ A dōnxōe ra, gine fan naxa fāxa. ²⁸ Na kui, marakeli lōxōe, na gine to dōxōxi yi mixi solofere birin xōn ma, a findima nde gbe ra?»

²⁹ Isa naxa e yaabi, «Wo na tantanyi kui, barima wo mu Kitaabui kolon, wo mu Ala senbe fan kolon. ³⁰ Mixie na keli faxe ma marakeli loxoε, xeme mu gine doxoμα, gine fan mu doxoμα xeme xon. E luma ne alo malekee na ariyanna ki naxe. ³¹ A falafe tan, a faxamixie mu kelima faxe ma, Ala naxan masen wo be, wo mu nu a xaran? ³² A a masen ne, «N tan nan na Marigi Alatala ra, Iburahima, Isiyaga, nun Yaxuba naxan batuma.» Faxamixie xa mu Ala batuma, fo mixi jipe.» ³³ Nama to Isa xa yaabi me, e naxa kaaba a xa fasari ma.

*Yaamari naxan tide gbo a birin be
(Maraki 12:28-34, Luki 10:25-37)*

³⁴ Farisenie to a me a Isa nu bara Sadusenie de balan yaabi fanyi ra, e naxa e malan. ³⁵ Ala xa seriye lonnila nde nu na e ya ma. Na naxa kata Isa masotode maxorinyi ra, a naxe, ³⁶ «Karamoxo, yaamari mundun tide gbo a birin be Tawureta Munsa kui?» ³⁷ Isa naxa a yaabi, «I xa i Marigi Ala xanu i boje birin na, i nii birin na, a nun i xaxili birin na.» ³⁸ Na nan tide gbo, a findi yaamari singe nan na Ala xa seriye birin ya ma. ³⁹ A firin nde maniya na singe ra, «I xa i ngaxakerenyi xanu alo i i yete xanuxi ki naxe.» ⁴⁰ Tawureta Munsa nun namijonmee xa seriye birin gbakuxi yi yaamari firin nan na.»

*Dawuda nun Ala xa Mixi Sugandixi
(Maraki 12:35-37, Luki 20:41-44)*

⁴¹ Farisenie to nu malanxi naa, Isa naxa e fan maxorin, ⁴² «Wo Ala xa Mixi Sugandixi xa fe toxi di? Nde xa di a ra?» E naxa a yaabi, «Dawuda nan xa di a ra.» ⁴³ Isa fa e maxorin, «Munfe ra

fa, Ala Xaxili Seniyenxi saabui ra, Dawuda yete naxa Ala xa Mixi Sugandixi xili «N Marigi»? A tan Dawuda naxa a masen,

⁴⁴ «Marigi bara a masen n Marigi be,

“I magoro n yirefanyi ma,

han beemanun n xa i yaxuie ragoro i sanyi bun.”»

⁴⁵ «Xa Dawuda yete yati naxe a be «N Marigi», a tan Ala xa Mixi Sugandixi noma findide Dawuda xa di ra di?» ⁴⁶ Mixi yo mu no yaabi yo fide. Folo na loxo ma, mixi yo mu suusa maxorinyi tide Isa ma sonon.

23

Diinela kobie

(Maraki 12:38-40, Luki 11:38-52, 20:45-47)

¹ Isa naxa a masen pama nun a foxirabiree be, ² «Sebelitie nun Farisenie mixie xaranma Annabi Munsa xa seriye nan na. ³ Na kui, wo xa nu e xui rabatu, wo jere a ma. Kono wo naxa e wali foxi tan naba de, barima e naxan falama, e mu na xa rabama. ⁴ E kote binyee raxirima, e e sa mixie fari, kono e tan mu tinma e malide hali e belexesole keren na. ⁵ E e xa kewalie birin nabama alako mixie xa e to. E e xa sebee rabelebelema e naxee xirima e tigi nun e belexe ra. Luuti denbexie naxee singanma donma sanbunyi ra Ala xa fe ma, e nee rakuyama han a dangi a i. ⁶ E na siga e degede mixi xonyi malanyi na dennaxe, xa na mu e na so salide banxi, binye doxode rafan e ma ki fanyi. ⁷ E na siga taa kui, a rafan e ma mixie xa e xebu binye ra, e na a fala e be, «Karamoxo.»»

⁸ «Κονο mixie naxa a fala wo tan be <Karamoxo,> barima karamoxo keren peti nan na wo be, wo fan birin findixi ngaxakerenmae nan na. ⁹ Wo naxa yi duniya adamadi xili <N Baba,> barima Babe keren peti nan na wo be, wo Baba naxan na ariyanna. ¹⁰ Mixie man naxa a fala wo tan be <Mange,> barima Mange keren peti nan na wo be, Ala xa Mixi Sugandixi. ¹¹ Naxan na mixi xungbe ra wo ya ma, a xa findi wo xa walike nan na. ¹² Naxan na a yete igbo, a xa fe fama ne igorode. Naxan a yete magoroma, a xa fe fama ne itede.»

¹³⁻¹⁴ «Κονο gbaloe na wo be, wo tan seriye karamoxoe nun Fariseni filankafuie, barima wo naade balanma mixie ya ra alako e naxa so Ala xa mangeya niini bun ma. Na kui, wo tan yete mu soma, wo man mu tinma mixi gbetee fan xa so naa naxee waxi sofe.»

¹⁵ «Gbaloe na wo be, wo tan seriye karamoxoe nun Fariseni filankafuie! Wo baa igirima, wo boxi birin isa alako wo xa mixi keren naso wo xa dine, konο a na so, wo a findima yahannama di nan na, naxan kobi doxo firin wo tan na.»

¹⁶ «Gbaloe na wo be, wo tan yarerati donxui! Wo a falama, <Xa mixi a kali horombanxi ra, fefe mu a ra, hali a kanyi mu a xui rakamali. Konο xa mixi a kali xema ra naxan na horombanxi kui, fo a kanyi xa a xui rakamali tekun.> ¹⁷ Wo tan donxui xaxilitaree! Mundun tide gbo, xema, ka horombanxi naxan xema findixi se seniyanxi ra? ¹⁸ Wo man a falama, <Xa mixi nde a kali serexebade ra, fefe mu a ra hali a kanyi mu a xui rakamali. Konο xa mixi a kali serexe ra naxan na serexebade fari, fo a kanyi xa a xui

rakamali tekū.» ¹⁹ Wo tan dōnxuie! Mundun tide gbo, serexe, ka serexebade naxan serexe findixi se seniyeñxi ra? ²⁰ Na kui, naxan yo na a kali serexebade ra, a bara a kali na ra, a nun serexe fan naxan birin saxi a fari. ²¹ Naxan yo na a kali hōrōmōbanxi ra, a bara a kali na ra, a nun naxan fan sabatixi a kui. ²² Naxan yo na a kali ariyanna ra, a bara a kali Ala xa kibanyi ra, a nun naxan fan magoroxi a kui.»

²³ «Gbaloe na wo be, wo tan seriye karamōxōe nun Fariseni filankafuie! Wo sansi xunxurie farile bama, alō salaxui, sulopi, nun digiyanyi, kōnō fe naxee findixi a hāgigēe ra Ala xa seriye kui, alō tinxinyi, kinikini, nun danxaniya, wo gbilenxi nee nan fōxō ra. A lanma ne nu wo xa na seriye hāgigēe rabatu, wo man mu nēemu na seriye xunxurie dōnxōee ma. ²⁴ Yarerati dōnxuie! Wo minse rasensenma kuli di xa fe ra, wo fa jōxōme gundi gerun!»

²⁵ «Gbaloe na wo be, wo tan seriye karamōxōe nun Farisenie filankafuie! Wo pōoti nun pileti fari maxama, kōnō e kui rafexi balose naxan na, wo a sōtōxi muje nun wasatareya nan saabui ra. ²⁶ I tan fariseni dōnxui! Pōoti nun pileti kui raseniyeñ sinden, na temui a fari fan seniyeñma ne.»

²⁷ «Gbaloe na wo be, wo tan seriye karamōxōe nun Fariseni filankafuie! Wo maniyaxi gaburie nan na, naxee fari ratofanxi, kōnō e kui rafexi faxamixi xōrie nun seniyeñtareña mōoli birin na. ²⁸ Wo fan, mixi na wo to, e wo maḡōxunma tinxintōee nan na, kōnō wo bōje kui rafexi filankafuija nun kobija ra.»

²⁹ «Gbaloe na wo be, wo tan seriye karamoxoe nun Fariseni flankafuie! Wo gaburi fanyie yailanma namijonmee be, wo tinxintoe xa gaburie raxunmama, ³⁰ wo a fala, «Xa muxu nu na dunija ma muxu benbae waxati, muxu mu kafuma e ma nu namijonmee faxafe ra.» ³¹ Na kui, wo bara seederoxoya ba wo yete xili ma, a falafe ra a wo findixi namijonme faxee xa die nan na. ³² Wo wo benbae xa kewalie rakamali yire! ³³ Wo tan boximase bonsoe, wo ratangama yahannama ma di?»

³⁴ «Na kui, n xa a fala wo be, n fafe namijonmee, lonnilae, nun karamoxoe xeede wo yire, konjo wo ndee faxama ne, wo jan nee ndee mabanbanma ne wuri magalanbuxie ma. Wo ndee bonboma ne sebere ra wo xa salidee kui, e man siga taa yo kui, wo birama e foxo ra e jaxankatafe ra. ³⁵ Na nan a ra, tinxintoe xa wuli naxan ifilixi dunije, a birin luma wo tan nan ma, kelife Habila ma doxo Berekiya xa di Sakari ra, wo naxan faha horomobanxi nun serexebade tagi. ³⁶ N xa nondi fala wo be, yi jaxankate birin fama ne to mixie sotode.»

*Isa sunnunfe Darisalamu xa fe ra
(Luki 13:34-35)*

³⁷ «Darisalamu, Darisalamu, taa naxan namijonmee faxama, naxan Ala xa xerae magonoma. Sanmaya wuyaxi n bara wa i xa die malanfe n yire, alo toxoe a xa die rasoma a gabutenyi bun ma ki naxe, konjo wo naxa tondi! ³⁸ Na kui, Ala bara keli wo xa banxi xun ma. ³⁹ N xa a fala wo be, wo mu n toma sonon, han wo

a falama temui naxe, ‹Baraka na mixi be naxan fafe Marigi xili ra!›»

24

Hərəməbanxi xa kanə
(*Maraki 13:1-2, Luki 21:5-6*)

¹ Isa naxa mini hərəməbanxi kui. A nu sigafe temui naxe, a fəxirabirəe naxa e maso a ra, e wəyən a be a xa hərəməbanxi mato a nun banxie naxee na a rabilinyi, e ti ki to tofanxi. ² Kəno Isa naxa a masen e be, «Wo yi birin toxi? N xa nəndi fala wo be, yi gəmə keren mu fama lude a boore fari be, a birin nabirama nə.»

Dunija rəpənyə tənsumə
(*Maraki 13:3-23, Luki 21:7-24*)

³ Isa nu magoroxi Oliwi geya fari temui naxe, a fəxirabirəe naxa siga a yire, e a maxərin e doro ma, «Na fe sa rabama mun temui? A man sa kolonma tənsuma mundun ma a i fa waxati nun dunija rəpənyə bara makərə?» ⁴ Isa naxa e yaabi, «Wo mənni wo yete ma, mixi yo naxa fa wo ratantan. ⁵ Mixi wuyaxi fama n xili falade e yete xun ma a falafe ra, ‹N tan nan na Ala xa Mixi Sugandixi ra.› Na kui, e fama mixi gbegebe ratantande.»

⁶ «Wo gere fe məma nə, wo gere ndee xili mə, kəno wo naxa kəntəfili, barima fo na fe məəlie xa raba. Na xa mu findima dunija rəpənyə ra sinden. ⁷ Sie kelima nə e boore xili ma, pamanəe e boore gere. Kaamə sinma nə bəxi wuyaxi ma, bəxi fan sərən yire gbegebe. ⁸ Na fe birin findima mantəərolie fəle nan na.»

⁹ «Na temui, mixie wo soma ne mangasanyi yi, e xa wo jaxankata, e wo faxa. Sie birin wo xonma ne n xili xa fe ra. ¹⁰ Danxaniyatɔe gbege birama ne tantanyi kui na waxati, e e booree yanfa xonnanteya kui. ¹¹ Wule fale gbege fan e yete findima ne namijonmee ra, e mixi gbege ratantan. ¹² Kobija gboma ne han mixi gbege xa xanunteya xinbeli, ¹³ konɔ naxan na a tun nabexi han a rajonyi, na kanyi kisima ne. ¹⁴ Ala xa mangeya niini xibaaru fanyi kawandima ne dunija birin kui, a findi seederɔxɔya ra sie birin be. Na xanbi, dunija rajonyi fama a lide.»

¹⁵ «Wo tan naxee na yi xaranfe, wo wo tuli mati de! Wo na se haramuxi jaaxi to kasare na naxan xanbi ra, a tixi yire seniyenxi kui, Annabi Daniyeli naxan ma fe fala, ¹⁶ wo tan naxee na Yudaya, wo lanma wo xa wo gi geyae fari. ¹⁷ Naxan na tande, a naxa so sese tongode a xa banxi kui. ¹⁸ Naxan na xe ma, a naxa gbilen a xa xinbeli donma tongode. ¹⁹ Na waxati findima gbaloe nan na furuginɛe nun dingɛe be! ²⁰ Wo Ala maxandi na naxa wo li jeme temui, xa na mu a ra malabu loxɔe. ²¹ Barima toore a lima na waxati ma naxan maniye singe mu nu to kabi dunija daa, a man mu gbilenma to ra abadan. ²² Xa Marigi mu a ragirixi nu nde xa ba na xi konti ra, adama yo mu kisima nu. Konɔ a nde bama a konti ra mixi sugandixie nan ma fe ra.»

²³ «Na waxati, xa mixi nde sa a fala wo be, «A mato, Ala xa Mixi Sugandixi na be», xa na mu a ra, «Ala xa Mixi Sugandixi na menni», wo naxa la a ra. ²⁴ Barima wule fale fama Ala xa

Mixi Sugandixi xili falade e yete xun, xa na mu e e yete findi namijɔnmɛe ra. E fama tɔnxuma makaabaxie nun kaabanakoe rabade alako e xa Ala xa mixi sugandixie ratantan, xa e sa noma. ²⁵ Wo wo tuli ti, n bara a masen wo be beenun a waxati xa a li.»

²⁶ «Na kui, xa e sa a fala wo be, «A mato, a sa na wula i», wo naxa siga de! Xa e sa a fala wo be, «A mato, a na banxi kui be», wo naxa la a ra de!

²⁷ Adama xa Di na fa, a luma ne alɔ seyamakɔnyi naxan yanbama koore ma kelife sogetede han sogegorode. ²⁸ «Binbi na lu dennaxe, yubee sa e malanma menni ne.»»

*Isa xa gbilenyi nun xɔre bili xa misaali
(Maraki 13:24-31, Luki 21:25-33)*

²⁹ «Na naxankate waxati dangi xanbi, «soge ifɔɔɔɔma ne, kike yanbe bama ne, tunbuie birama ne bɔxi, se naxan birin na koore ma e serɛnma ne.»»

³⁰ «Na temui, Adama xa Di xa tɔnxuma minima ne koore ma. Dunija bɔnsɔe birin sunnunma ne. E Adama xa Di toma ne fa ra nuxui kui senbe nun nɔre ra. ³¹ A a xa malekee xɛema ne han dunija dande, e xa sa a xa mixi sugandixie malan sara xui ra keli dunija tunxun naani birin ma.»

³² «Wo xɔre bili mato misaali ra, wo xa xaxili soto. A salonyi na pingi, a burexe neene mini, wo a kolonma jemɛ temui bara makɔre. ³³ Adama xa Di fafe fan na na ki ne. Wo na yi fe birin to, wo xa a kolon a a bara makɔre, a pan tixi naade ra. ³⁴ N xa nɔndi fala wo be, to mixie mu dangima fo na fe birin naba. ³⁵ Koore nun bɔxi dangima

ne, kono n ma masenyi tan mu dangima abadan, a mu kanama muku.»

Duniya rajonyi waxati kolonfe

(Maraki 13:32-37, Luki 17:26-30, 17:34-36, 12:41-48)

³⁶ «Mixi yo mu a kolon yi fee sa rabama loxoε nun waxati yo ma. Hali maleke naxee na ariyanna, e mu a kolon, Ala xa Di fan mu a kolon, fo Baba Ala keren peti. ³⁷ Adama xa Di fa loxoε luma ne alo Annabi Nuha xa waxati. ³⁸ Beenun na banbaranyi belebele xa duniya li, mixie nu e degema, e nu e minma, e nu ginε doxoma, e nu e xa die fima xemee ma, han Annabi Nuha so kunkui kui loxo naxe. ³⁹ E mu nu kontofilixi fefe ra, han banbaranyi naxa e li, a e birin xanin. Adama xa Di fafe fan nabama na ki ne. ⁴⁰ Xa xemε firin na xe ma na waxati, keren tongoma ne, boore lu naa. ⁴¹ Xa ginε firin na se dinfe mulunyi keren kui, keren tongoma ne, boore lu naa. ⁴² Na kui, wo naxa yanfa, barima wo mu wo Marigi fa loxoε kolon. ⁴³ Wo xa a fahaamu a fanyi ra, xa banxi kanyi a kolon ne nu mupeti fama temui naxe keε kui, a mu xima nu, alako mupeti naxa no sode a xonyi. ⁴⁴ Na nan a ra, wo fan xa wo tagi ixiri, wo naxa yanfa, barima Adama xa Di fama waxati nan ma wo joxo mu naxan ma.»

⁴⁵ «Nde luma alo konyi naxan findixi xaxilima dugutege ra? A marigi bara a ti a xa banxi walikeε birin xun ma, a xa donsee taxun e ra a waxati. ⁴⁶ Nelexinyi na na konyi be, naxan marigi a lima na wali ra. ⁴⁷ N xa nondi fala wo be, na marigi a harige birin taxuma ne na konyi ra.»

48 «Κὼνὼ xa na konyi findi a kobi ra, a a falama ne a yete ma, <N marigi buma ne fafe ra,> 49 a fa a boore konyie bṅbṅ fṅṅ, a nu lu a dege ra, a a min, e nun siisilae. 50 Λὼχὼ nde fama, a tan konyi mu naxan kolon, a ἵṅχὼ man mu λὼχὼε naxan ma, a marigi gbilenma ne. 51 A na fa, a na konyi ἵaxankatama ne a ἵaaxi ra, konyi gbaloe soto e nun filankafuie, a woli wa nun ἵin maxinyi na dennaxe.»

25

Ginedimedi fu xa taali

1 «Na waxati, Ala xa mangeya luma ne alo ginedimedi mixi fu, naxee e xa lanpuie tongo sigafe ra ginedṅṅε ralande, e xa sa lan a xa futi xiri ma. 2 Na ginedimedi ya ma, suuli, xaxilitaree, suuli, xaxilimae. 3 Naxee findi xaxilitaree ra, e naxa e xa lanpuie xanin, kṅṅ e mu ture xanin e xun naxan sama lanpuie kui. 4 Naxee tan findi xaxilimae ra, kankan naxa ture bitire xanin a xun, a nun e xa lanpuie.»

5 «Ginedṅṅε to bu fafe ra, xi xṅṅi naxa ginedimedi suxu, e naxa xi. 6 Kṅε tagi, sṅṅε xui naxa mini, <Ginedṅṅε bara fa! Wo sa a ralan!> 7 Ginedimedi naxa keli, e e xa lanpuie yailan. 8 Xaxilitaree naxa a fala xaxilimae be, <Wo muxu ki wo xa ture nde ra, barima muxu xa lanpuie na xubenfe.> 9 Kṅṅ xaxilimae naxa e yaabi, <Ade, a mu won birin nalima. Wo siga ture matie xṅṅ wo xa sa wo gbe sara.> 10 Nee to siga ture sarade, ginedṅṅε naxa fa. Ginedimedi naxee nu bara ture sa e xa lanpuie kui, nee tan

naxa bira a ƒoxo ra, e so futixiri xulunyi, naade fa balan e xanbi ra.»

¹¹ «Na dangi xanbi, ginɛdimedi xaxilitaree fan naxa fa, e a fala, «Marigi, marigi, naade rabi muxu be.» ¹² Kɔnɔ a naxa e yaabi, «N xa nɔndi fala wo be, n mu wo kolon.»»

¹³ «Na kui, wo naxa yanfa, barima wo mu na loxoɛ nun na waxati kolon.»

Harige taxuxi xa taali

(Luki 19:11-27)

¹⁴ «A luma nɛ alo xɛmɛ nde naxan nu fafe biyaaside. A naxa a xa konyie xili, a a harige taxu e ra. ¹⁵ A naxa xɛema kilo suuli so konyi keren yi, a firin so boore yi, a keren so a saxan nde yi ra. A to kankan bere so a yi, a naxa biyaasi.»

¹⁶ «Xɛema kilo suuli taxu konyi naxan na, a naxa siga keren na, a xa sa na harige rawali. A naxa xɛema kilo suuli gbete soto geeni ra. ¹⁷ Xɛema kilo firin taxu konyi naxan na, a fan naxa na harige rawali, a xɛema kilo firin gbete soto geeni ra. ¹⁸ Kɔnɔ xɛema kilo keren taxu konyi naxan na, a tan naxa sa yili ge, a a marigi xa kɔbiri nɔxun na kui.»

¹⁹ «A to bu han, konyie marigi naxa gbilen e yire alako e xa dentɛge sa a be. ²⁰ Xɛema kilo suuli taxu konyi naxan na, a naxa fa a marigi harige ra, a a fala, «N marigi, i xɛema kilo suuli nan taxu n na. A mato, n bara kilo suuli man sa a xun geeni ra.» ²¹ A marigi naxa a fala a be, «I nuwali. Konyi dugutege nan i ra, walike fanyi. N to harige dondoronti taxu i ra, i mu lanlanteya kana, n fa harige gbegbe nan taxuma i ra. Fa n xɔnyi, wo nun i marigi xa lu sɛɛwe kui.»»

22 «Na xanbi, xεεma kilo firin taxu konyi naxan na, a fan naxa fa, a a fala, «N marigi, i xεεma kilo firin nan taxu n na. A mato, n bara kilo firin man sa a xun geeni ra.» 23 A marigi naxa a fala a βε, «I nuwali. Konyi dugutege nan i ra, walike fanyi. N to harige dondoronti taxu i ra, i mu lanlanteya kana, n fa harige gbegebe nan taxuma i ra. Fa n xonyi, wo nun i marigi xa lu σεεωε kui.»

24 «A δονxεε ra, xεεma kilo keren taxu konyi naxan na, a fan naxa fa, a a fala, «N marigi, n a kolon i xa fe maxoxoxo. I sansi xabama, i mu naxan garansan. I sansi bogi bama, i mu naxan si. 25 N gaaxu νε. N naxa sa i xa xεεma kilo keren noxun yili kui. A mato, a tan nan yi ki. I harige sese mu loxi.» 26 A marigi naxa a yaabi, «I tan konyi kobi tunnaxone! I nu a kolon a n sansi xabama, n mu naxan garansan, n man sansi bogi bama, n mu naxan si? 27 A lan νε nu i n ma kobiri so kobiri rawalie yi ra, alako n na fa i yire temui naxe, i n harige ragbilen n ma, geeni saxi a xun ma. 28 Na kui, wo xεεma kilo rasuxu a yi, wo a so konyi yi ra, xεεma kilo fu na naxan yi, 29 barima a na naxan yo yi ra, a gbe xun masama νε, a gbo ki fanyi. Kono a mu na naxan yi ra, hali naxan di na a yi, na yati bama νε a yi ra. 30 Wo yi konyi fufafu woli tande dimi kui, wa nun jin maxinyi na dennaxe.»

Kiiti δονxεε

31 «Adama xa Di na fa a xa noεe kui, a nun a xa malekee, a a magoroma νε a xa kibanyi noxoxi kui. 32 Si birin malanma νε a ya ra. A mixi mayegetima νε alo xuruse demadonyi yexeeε

nun sie mayegetima ki naxe. ³³ A γεγεεε tima ne a yirefanyi ma, a sie fan ti a koola ma.»

³⁴ «Na temui, mange a falama ne mixie be naxee na a yirefanyi ma, «Wo fa, n Baba naxee barakaxi. Wo fa mangeya soto wo ke ra, mangeya naxan yailanxi wo be kabi dunija fole. ³⁵ Barima kaame to nu n ma, wo naxa n ki donse. Ye xoli to nu n ma, wo naxa n ki ye. Xope to nu n na, wo naxa n yigiya. ³⁶ N mageli to nu a ra, wo naxa dugie fi n ma. N to nu furaxi, wo naxa fa mēni n ma. N to nu saxi geeli, wo naxa fa n yire matode.»

³⁷ «Na temui, tinxintose a maxorinma ne, «Marigi, muxu i to kaame kui mun temui, muxu fa i ki donse, xa na mu ye xoli ra, muxu fa i ki ye? ³⁸ Muxu i to xopeya ra mun temui, muxu fa i yigiya, xa na mu i mageli ra, muxu fa dugie fi i ma? ³⁹ Muxu i furaxi to mun temui, xa na mu i saxi geeli, muxu fa siga i yire matode?» ⁴⁰ Mange e yaabima ne, «N xa nondi fala wo be, wo naxan yo raba n ngaxakerenyi mixi xuri nde be, wo a rabaxi n tan nan be.»

⁴¹ «Na xanbi, a a falama ne mixie be naxee na a koola ma, «Wo wo makuya n na, wo tan mixi dankaxie, wo sa so te xora naxan yailanxi Ibulisa nun a xa malekee be, naxan mu xubenma abadan. ⁴² Barima kaame to nu n ma, wo mu n ki donse. Ye xoli to nu n ma, wo mu n ki ye. ⁴³ Xope to nu n na, wo mu n yigiya. N mageli to nu a ra, wo mu dugie fi n ma. N furaxi to nu a ra, n man to nu saxi geeli, wo mu fa mēnide n ma.»

⁴⁴ «Na temui, e fan a maxorinma ne, «Marigi, muxu i to mun temui kaame na i ma, xa na mu

ye xoli, xa na mu i findixi xone ra, xa na mu i mageli ra, xa na mu i furaxi, xa na mu i saxi geeli, muxu fa tondi i malide?» ⁴⁵ Mange e yaabima ne, «N xa nɔndi fala wo be, wo mu naxan yo raba n ngaxakerenyi mixi xuri nde be, wo tondixi a rabade n tan nan be.» ⁴⁶ Naxankate nan nagataxi na mixie be abadan, kono tinxintoe tan abadan kisi nan sotoma.»

26

Yanfanteya Isa be

(Maraki 14:1-2, Luki 22:1-2, Yaya 11:45-53)

¹ Isa to ge yi fe birin masende, a naxa a fala a foxirabiree be, ² «Wo a kolon, xi firin nan luxi Sayamaleke Dangi Sali xa a li. Na temui, Adama xa Di sama ne mixie belexe e xa a banban wuri magalanbuxi ma.»

³ Na waxati, serexedube kuntigie nun Yuwifie xa forie nu malanxi Kayafa xonyi, serexedube kuntigie xunyi. ⁴ E naxa lan a ma e xa Isa suxu yanfanteya saabui ra, e xa a faxa. ⁵ Kono e naxa a fala, «Won naxa a suxu sali loxoe, xa na mu a ra nama a xunyi ikelima ne.»

Gine nde fe fanyi rabafe Isa be

(Maraki 14:3-9, Yaya 12:1-8)

⁶ Isa to nu na Betani, Simon kune kanyi xonyi, ⁷ gine nde naxa fa a yire. Labunde ture nu na a yi ra, naxan sare xoxoxo ki fanyi. A nu saxi a bitire tofanyi kui naxan nu rafalaxi alabatira geme ra. Isa nu na teebili ra temui naxe, gine naxa fa, a na labunde ture ifili Isa xunyi ma. ⁸ Isa foxirabiree to na to, e naxa xono, e a fala, «Yi birin makanaxi

munfe ra? ⁹ Xa yi labunde ture sa mati nu, kobiri gbegbe nan sotoma nu a xa fe ra, na fan no fide setaree ma.»

¹⁰ Isa to nu a kolon e naxan falafe e bore be, a naxa a masen e be, «Wo na yi gine tɔɔɔfe munfe ra? Kewali fanyi nan yi ki, a naxan nabaxi n be.

¹¹ Setaree luma ne wo ya ma temui birin, konon tan mu luma wo yi ra be abadan xe. ¹² Yi gine to labunde ture saxi n fate ma, a a rabaxi n fure ragatafe nan xa fe ma. ¹³ N xa nondi fala wo be, Ala xa xibaaru fanyi sa kawandima dede dunija birin kui, yi gine xa kewali xa fe fan falama ne, mixie xa e ratu a xa fe ma.»

Yudasi xa yanfanteya

(Maraki 14:10-11, Luki 22:3-6)

¹⁴ Na temui, Yudasi Isikariyoti, naxan nu na Isa foxirabire fu nun firinyie ya ma, a naxa siga serexedube kuntigie xon ma, ¹⁵ a e maxorin, «Wo munse soma n yi n xa Isa sa wo belexe?» E fan naxa gbeti kole tongo saxan so a yi. ¹⁶ Keli na temui ma, a naxa so waxati fenfe a noma Isa sode e yi ra temui naxe.

Sayamaleke Dangi Sali

(Maraki 14:12-21, Luki 22:7-13, 22-23, Yaya 13:21-30)

¹⁷ Taami Lebinitare Sali to a li, a loxoe singe ma, Isa foxirabiree naxa sa a maxorin, «I wama muxu xa Sayamaleke Dangi Sali donyi rafala i be minden?» ¹⁸ A naxa e yaabi, «Wo siga taa kui xeme nde xon, wo a fala a be, «Karamoxo naxe a a xa waxati bara makore. A wama Sayamaleke Dangi Sali rabafe i xonyi, a nun a foxirabiree.»»

¹⁹ Isa fɔxirabirɛ naxa a raba alo Isa e yamari ki naxɛ, e Sayamaleke Dangi Sali donyi rafala.

²⁰ Nunmare to so, Isa nun a fɔxirabirɛ fu nun firinyie nu na teebili ra. ²¹ E nu e degefɛ tɛmui naxɛ, a naxa a masen, «N xa nɔndi fala wo bɛ, mixi keren na wo ya ma naxan fama n yanfade.»

²² Na naxa e sunnun ki fanyi, kankan naxa a maxɔrin, «Kɔnɔ n Marigi, n tan mu a ra de, ka?» ²³ A naxa e yaabi, «N nun naxan bara belexɛ ragoro paani keren kui, na kanyi nan n yanfama. ²⁴ Adama xa Di sigama nɛ alo a xa fe seɓɛxi ki naxɛ, kɔnɔ gbaloe nan na Adama xa Di yanfama bɛ. A fisa na kanyi bɛ hali a mu bari nu.» ²⁵ Yudasi naxan nu fafe a yanfade, a naxa Isa maxɔrin, «Karamɔxɔ, n tan mu a ra de, ka?» Isa naxa a yaabi, «I tan nan a falaxi.»

Marigi xa sɛrɛxɛ tɔnxuma

(Maraki 14:22-26, Luki 22:14-20, Korinti I 11:23-25)

²⁶ E to nu e degefɛ, Isa naxa taami tongo. A to tantui rasiga Ala ma, a naxa taami igira, a a so a fɔxirabirɛ yi ra, a a masen e bɛ, a naxɛ, «Wo n ko, wo a don. Yi findixi n fate nan na.» ²⁷ Na dangi xanbi, Isa naxa tɔnbili fan tongo. A man to tantui rasiga Ala ma, a naxa tɔnbili so e yi ra, a a fala e bɛ, «Wo birin xa a min. ²⁸ Yi findixi n wuli nan na, saate wuli naxan baxi mixi gbeɓɛ bɛ e xa yunubie xafarife ra. ²⁹ N xa a fala wo bɛ, n to yi weni minma, n mu yi minma sɔnɔn, han won birin man sa a minma lɔxɔ naxɛ n Baba xɔnyi ariyanna.»

³⁰ E to gɛ bɛɛti bade, e naxa te Oliwi geya fari.

Isa a falafe Piyeri be a a yete rasanma ne a ma (Maraki 14:27-31, Luki 22:31-34, Yaya 13:36-38)

³¹ Na temui Isa naxa a masen e be, «Wo birin gbilenma ne n foxo ra to ke ra, wo mee n ma fe ra, barima a sebexi, «N xuruse demadonyi faxama ne, yexeee fan yensen.» ³² Kono n na keli faxe ma, n sigama wo ya ra Galile.» ³³ Piyeri naxa a fala a be, «Hali birin gbilen i foxo ra, n tan mu gbilenma i foxo ra.» ³⁴ Isa naxa Piyeri yaabi, «N xa nondi fala i be, to ke yati, beenun konkore xa a rate, i i yete rasanma ne n ma sanmaya saxan.» ³⁵ Piyeri man naxa a yaabi, «Hali won birin nan sa faxama, n mu n yete rasanma i ma!» Isa foxirabire birin naxa na woyen keren fala.

Isa Ala maxandife Getesemani (Maraki 14:32-42, Luki 22:39-46)

³⁶ Na dangi xanbi Isa nun a foxirabiree naxa siga yire nde, dennaxe xili Getesemani. Isa naxa a fala e be, «Wo doko be. N tan xa siga menni Ala maxandide.» ³⁷ A naxa Piyeri nun Sebede xa di firinyie xanin a xun ma. Sunnunyi nun kontofili to Isa boje suxu, ³⁸ a naxa a masen e be, «Sunnunyi bara no n boje ra alo a xa n faha. Wo lu be, kono wo naxa xi.»

³⁹ Isa naxa a masiga dondoronti, a a yatagi rafelen boxi ma, a Ala maxandi, «N Baba, xa a sa noma rabade, i xa n natanga yi paxankate ma. Kono n sago naxa raba, i tan nan sago xa raba.» ⁴⁰ A to gbilen a foxirabiree yire, a naxa e li e na xife. A naxa a fala Piyeri be, «I mu noxi waxati keren xi xoli kanade n ma fe ra?» ⁴¹ Wo naxa xi.

Wo Ala maxandi ne alako wo naxa bira tantanyi kui. Mapoxun fanyi na adama be, konɔ a fate bende tan senbe mu na.»

⁴² Isa man to a masiga e ra, a naxa gbilen Ala maxandi ra, «N Baba, xa yi naxankate mu noma bade n yi ra, fo n xa tin a ra, i sago nan xa raba.»

⁴³ A to gbilen a foxirabiree yire, a man naxa e li e xife, barima xi xoli nu bara no e ra. ⁴⁴ A naxa e lu naa, a siga sanmaya saxan nde, a sa Ala maxandi na maxandi kerenyi ra. ⁴⁵ Na temui, a naxa gbilen a foxirabiree yire, a a masen e be, «Wo xife ne? Wo na wo malabufe han ya? Wo a mato, waxati bara a li. Adama xa Di fafe sade yunubitoe belexe. ⁴⁶ Wo keli, won xee. Wo a mato, n yanfama bara fa.»

Isa suxufe

(Maraki 14:43-50, Luki 22:47-53, Yaya 18:3-12)

⁴⁷ Isa nan mu nu gexi woyende, Yudasi, naxan nu na a foxirabire fu nun firinyie ya ma, a naxa fa e nun pama gbege, santidegema nun gbengbetae suxuxi e yi ra. Serexedube kuntigie nun Yuwifie xa forie nan nu e xexi. ⁴⁸ Isa yanfama nun na pama nu bara lan a ma, a a xa Isa matonxuma e be. A nu bara a fala e be, «N na mixi naxan sunbu, a tan nan na ki. Wo na suxu.» ⁴⁹ Na kui, Yudasi naxa a maso Isa ra keren na, a a fala, «Karamoxo, i nuwali,» a fa a sunbu. ⁵⁰ Isa naxa a masen a be, «N boore, i faxi naxan nabade, a raba.» Na temui, na mixie naxa e maso Isa ra, e a suxu. ⁵¹ Isa foxirabire nde naxa a xa santidegema ramini, a serexedube kuntigi xa konyi tuli bolon. ⁵² Isa naxa a fala a be, «Santidegema raso a tee i. Naxan yo na findi a

xa geresose ra, na kanyi fan faxama santidegema nan saabui ra. ⁵³ Ka i ροχο a ma a n mu νομα n Baba xilide, a malekee rasanba n ma keren na, naxee dangi maleke gali fu nun firin na? ⁵⁴ Κονο xa na raba, Kitaabuie xa masenyie fa kamalima di? Barima e a masenxi ne a fo a xa raba yi ki ne.»

⁵⁵ Na xanbi, Isa naxa a fala pama be, «Wo to minixi n xili ma santidegema nun gbengbeta suxuxi wo yi ra, suute nan na n na? Λοχο yo λοχο, n δοχοχι ηορομοβανxi kui, n kawandi tima, wo mu n suxu. ⁵⁶ Κονο yi birin nabaxi ne alako namiponmee naxan sebexi Kitaabui kui, a xa kamali.»

Na xanbi, Isa foxirabirce birin naxa e gi a xun ma.

Isa tife Yuwifi kuntigie ya i

(Maraki 14:53-65, Luki 22:54-55,63-71, Yaya 18:12-24)

⁵⁷ Mixi naxee Isa suxu, e naxa a xanin serexedube kuntigi Kayafa xonyi, seriye karamoxoe nun forie nu malanxi dennaxe.

⁵⁸ Piyeri fan, a nu biraxi Isa foxo ra, konoo a ndedi nu makuyaxi pama ra. A naxa bira a foxo ra han a so serexedube kuntigie xunyi xa tete kui. A naxa doxo ηορομοβανxi kantamae fe ma, alako a xa a mato Isa xa fe dangima ki naxe.

⁵⁹ Serexedube kuntigie nun Yuwifie xa kiitisa donxoe birin, e nu wule seede nde nan fenfe naxan bama Isa xili ma, e sa νομα a faxade naxan ma. ⁶⁰ Κονο e mu se to, hali tooηgeeti gbegbe to fa. A donxoe ra, xeme firin naxa fa, ⁶¹ e a fala, «Yi xeme a fala ne, «N tan νομα Ala xa ηορομοβανxi kanade, n man fa a ti xi saxan

bun ma.»⁶² Serexedube kuntigi xunyi naxa keli, a Isa maxorin, «Pe, i mu e yaabima? Yi xeme munse safe i xun ma yi ki?»⁶³ Kono Isa mu sese fala. Serexedube kuntigie xunyi naxa a fala a be, «N bara i yamari i xa i kali Ala Nije ra, i a fala muxu be xa i findixi Ala xa Mixi Sugandixi nan na, Ala xa Di.»⁶⁴ Isa naxa a yaabi, «I tan nan a falaxi. N man xa a fala wo be, keli yi waxati ma, wo fama Adama xa Di tode, a dɔxɔxi Ala Senbema yirefanyi ma, wo a toma fa ra nuxuie kui.»

⁶⁵ Na kui, serexedube kuntigi naxa a yete xa donma suxu, a iboo xone ra, a a fala, «A bara Ala rasoto! Won hayi na seede gbete ma yire? Wo bara a me a Ala rasotoxi ki naxe. ⁶⁶ Wo kiiti toxi di?» E naxa a yaabi, «A lanma a xa faxe ne.»⁶⁷ Na temui, e naxa deye boxun Isa yatagi, e kamui sin a ma. Ndee naxa a de ragarin, e nu a fala, ⁶⁸ «I tan, Ala xa Mixi Sugandixi, namiponmeɲa raba! A fala ba, naxan i bonboxi!»

Piyeri a yete rasanfe Isa ma

(Maraki 14:66-72, Luki 22:56-62, Yaya 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Piyeri nu dɔxɔxi tande, serexedube kuntigi xa tete kui. Konyi gine nde naxa a makore a ra, a a fala, «I tan, wo nun Isa Galileka birin nan nu a ra.»⁷⁰ Kono Piyeri naxa a matandi birin ya xori, a a fala, «N mu a kolon i na fefe falafe!»⁷¹ Piyeri to mini folo tete naade ra, konyi gine gbete nde naxa a to, a a fala mixie be naxee nu na naa, «Yi xeme naxan yi ki, e nun Isa Nasaretika nan nu a ra.»⁷² Piyeri man naxa a matandi, a a kali, «N mu na xeme kolon!»⁷³ A mu bu, naxee nu

tixi naa, e naxa e maso Piyeri ra, e a fala a be, «Nondi nan a ra, a tan mixi nde nan yati i ra, barima i wøyenma alo Galileka.» ⁷⁴ Piyeri naxa so a kalife, a a fala «Ala xa n danka! N tan mu na xeme kolon feo!» Na fala xanbi, konkore naxa a rate. ⁷⁵ Piyeri naxa ratu fa Isa xa wøyenyi ma, «Beemanun konkore xa a rate, i i yete rasanma ne n ma sanmaya saxan.» Na kui, a naxa mini, a sa wa han.

27

Yuwife Isa xaninfe Pilati xon

(Maraki 15:1, Luki 22:63-71, Yaya 18:28-32)

¹ Kuye to iba, serexedube kuntigie birin nun Yuwife xa forie to nu malanxi, e naxa nate tongo e xa Isa faxes. ² E to Isa xiri, e naxa a xanin gomina Pilati xon.

Yudasi xa faxe

³ Yudasi, Isa yanfama, a to a to e bara Isa makiiti a lan a xa faxes, a naxa nimisa a xa yanfanteya xa fe ra. A naxa na gbeti kolee tongo saxan nagbilen serexedube kuntigie nun forie ma, ⁴ a a fala, «N bara yunubi raba! Xeme naxan faxama yi ki, seniye tɔe nan a ra, a fa li n tan nan a yanfaxi!» E naxa a yaabi, «Na mu muxu tan matoxi. Na i tan nan matoxi.» ⁵ A to gbeti kolee woli horomobanxi kui, Yudasi naxa siga a yete gbakude wuri kon na. ⁶ Serexedube kuntigie to gbeti kolee matongo, e naxa a fala, «A mu daxa muxu xa yi gbeti kolee sa horomobanxi xa kobiri xun ma, barima nii sare nan a ra.» ⁷ E to wøyen, e naxa feje yailanyi xa xe yire sara na kobiri ra,

na xa findi gaburi yire ra xɔɲɛ bɛ. ⁸ Na nan a toxi, han to na xɛ xili falama «Wuli Bɔxi.» ⁹ Na kui, Annabi Yeremi xa masenyi naxa kamali, a to a masen, «E naxa gbeti kole tongo saxan tongo, Isirayilakae ndee sare naxan saxi a xun, ¹⁰ e fɛɲɛ yailanyi xa xɛ sara na kɔbiri ra, alɔ Marigi n yamari ki naxɛ.»

Isa tife Pilati ya i

(Maraki 15:2-15, Luki 23:2-5,13-25, Yaya 18:28-19:16)

¹¹ Isa to ti gomina Pilati ya i, gomina naxa a maxɔrin, «I tan nan findixi Yuwifie xa mange ra?» Isa naxa a yaabi, «I tan nan a falaxi.»

¹² Kɔnɔ sɛrɛxɛdubɛ kuntigie nun forie nu a tɔɲɛgɛma tɛmui naxɛ, Isa mu yaabi yo fi. ¹³ Na tɛmui Pilati naxa a maxɔrin, «I mu yi fee mexi e naxan birin safe i xun ma yi ki?» ¹⁴ Kɔnɔ Isa mu e xa wɔyɛnyi yo yaabi. Na naxa gomina kaaba ki fanyi.

¹⁵ Nɛ yo nɛ, sali tɛmui, gomina darife nan nu a ra, a xa geelimani keren nabɛɲin pama bɛ, e na wa naxan yo xɔn. ¹⁶ Na waxati, geelimani nde nu na, birin nu naxan kolon a xa ɲaaxɔna ma. A nu xili Barabasi. ¹⁷ Nama to malan, Pilati naxa e maxɔrin, «Wo wama n xa nde rabɛɲin wo bɛ, Barabasi ba, ka Isa, naxan xili falama Ala xa Mixi Sugandixi?» ¹⁸ Pilati nu a kolon a sɛrɛxɛdubɛ kuntigie nu Isa saxi a bɛlɛxɛ tɔɔnɛ nan ma. ¹⁹ Ba na ra, a to nu dɔxɔxi kiiti sade, a xa gine naxa xɛɛra rasiga a ma, a a fala a bɛ, «I naxa so yi tinxintɔɛ xa fe kui fefe ma, barima n bara xiye sa a xa fe ra, xiye naxan bara n tɔɔrɔ to ki fanyi.»

²⁰ Κοῦο σερεχεδυβε kuntigie nun Yuwifie xa forie naxa pama kui iso e xa Barabasi maxorin Pilati ma, Isa tan xa faxa. ²¹ Gomina man naxa e maxorin, «Yi mixi firin ya ma, wo wama n xa mundun nabepin wo be?» E naxa a yaabi, «Barabasi!» ²² Pilati fan naxa e maxorin, «N xa munse raba Isa ra, naxan xili falama Ala xa Mixi Sugandixi?» Nama birin naxa a yaabi, «A banban wuri magalanbuxi ma!» ²³ A man naxa e maxorin, «Munfe ma? A fe paaxi mundun nabaxi?» Κοῦο e tan sonxoe nan tun xun masa, «A banban wuri ma!»

²⁴ Pilati to a to a a mu noxi fefe ra, pama fan nu waxi kelife a ra, a naxa ye tongo, a a belexe raxa e ya xori, a a fala e be, «Yi xeme faxafe mu na n tan ma de! A luma wo tan nan ma.» ²⁵ Nama birin naxa a yaabi, «A xa faxe wuli xa lu muxu nun muxu xa die xun ma!» ²⁶ Na kui, Pilati naxa Barabasi rabejin e be. A naxa yaamari fi soorie xa Isa bonbo sebere ra. Na xanbi, a naxa Isa so e yi e xa sa a banban wuri magalanbuxi ma.

Soorie Isa mayelefe

(Maraki 15:16-20, Yaya 19:2-3)

²⁷ Roma soorie to Isa xanin gomina xonyi, e naxa e boore soorie birin xili, e gali naxa ti a rabilinyi. ²⁸ E naxa Isa xa sose ba a ma, e mange guba gbeeli ragoro a ma. ²⁹ E naxa tunbee mafilin, e e yailan mange katanyi maniye ra, e a sa a xun ma. E naxa wuri raso a yirefanyi belexe kui, e a mayele, e nu e xinbi sin a bun ma, e nu a fala, «I kena, Yuwifie xa mange.» ³⁰ E naxa deye boxun a ma, e na wuri ba a yi, e nu a xunyi bonbo a ra. ³¹ E to ge Isa mayelede, e naxa mange guba

rate a ma, e a gbe dugi ragoro a ma, e fa a ramini e xa sa a banban wuri magalanbuxi ma.

Isa banbanfe wuri magalanbuxi ma

(Maraki 15:21-32, Luki 23:26-43, Yaya 19:17-27)

³² E to nu minife taa ra, e naxa Sirenika xeme nde to naxan nu xili Simōn. Soorie naxa a yamari, a tan xa Isa xa wuri magalanbuxi xanin.

³³ E to yire li naxan xili Gologota, na nan falaxi e xa xui, «xunkonkota yire,» ³⁴ e naxa weni so a yi, seri saxi naxan xun, kōnō a to a nemunnemun, a mu tin a minde.

³⁵ E to ge a mabanbande wuri ma, e naxa kanda bun a xa dugie xa fe ra, alako e xa a kolon kankan naxan sōtōma. ³⁶ Na dangi xanbi, e naxa dōxō a kantade.

³⁷ E to nu wama birin xa a kolon e a banbanxi fe naxan ma, e yi sebeli nan gbaku a xun ma, «Isa nan ya, Yuwifie xa mangē.» ³⁸ Na temui, e naxa suute mixi firin fan banban wuri magalanbuxie ma Isa fe ma, keren a yirefanyi ma, boore a kōōla ma.

³⁹ Mixie nu dangima Isa konbi ra, e nu e xunyi lintan a ma, ⁴⁰ e a fala, «I tan naxan hōrōmōbanxi rabirama, i man fa a ti xi saxan bun ma, i yete rakisi! Xa Ala xa Di nan i ra, goro wuri kōn na!»

⁴¹ Serexedube kuntigie, seriye karamōxōe, nun Yuwifie xa forie fan nu a mayelefe, e nu a fala,

⁴² «A bara mixi gbete rakisi, kōnō a mu nōma a yete tan nakiside. Isirayila mangē xa mu a ra? A xa goro wuri kōn na be ya, alako muxu xa la a ra. ⁴³ A bara a xaxili ti Ala ra, a man fa a fala, «N findixi Ala xa Di nan na.» Yakōsi, xa a rafanxi Ala

ma, a xa a rakisi!» ⁴⁴ Suute naxee nu banbanxi a fe ma, e fan nu Isa konbife na ki ne.

Isa xa faxe

(*Maraki 15:33-41, Luki 23:44-49, Yaya 19:28-30*)

⁴⁵ Yanyi tagi, dimi naxa sin boxi birin ma læeri saxan bun ma. ⁴⁶ Na waxati ma, Isa naxa gbelegbele senbe ra, «Eloyi, Eloyi, lɛma sabaxatani?» Na nan falaxi e xa xui, «N Marigi Ala, n Marigi Ala, i n nabɛpinxi munfe ra?»

⁴⁷ Mixi naxee nu na naa, e to a xui me, e naxa a fala, «A na Annabi Eliya nan xilife!» ⁴⁸ Mixi nde naxa a gi, a sa dunkobi rasin weni xone xɔra, a a so wuri de i, a fa a ti Isa be alako a xa a min.

⁴⁹ Kɔnɔ booree naxa a fala, «Wo a lu, won xa a mato xa Annabi Eliya fama a rakiside.» ⁵⁰ Isa man naxa a xui ite senbe ra, a fa laaxira.

⁵¹ Na waxati, dugi xungbe naxan singanxi hɔrɔmɔbanxi kui, a naxa ibɔɔ firin na, keli a fuge han a laabe. Boxi naxa sɛren, gemɛe naxa ibɔɔ, ⁵² gaburie fan naxa rabi. Seniyentɔe laaxiraxi gbegebe naxa keli faxe ma, ⁵³ e mini gaburie kui. Isa to keli faxe ma, e so ne Darisalamu, taa seniyenxi kui, e fa mini mixi wuyaxi ma. ⁵⁴ Sɔɔri mangɛ nun a boore sɔɔrie naxee nu Isa kantafe, e to boxi xa sɛrenyi to, a nun naxan naba Isa faxa tɛmui, e naxa gaaxu ki fanyi, e a fala, «Nɔndi nan a ra yati, Ala xa Di nan nu yi xeme ra!»

⁵⁵ Gine wuyaxi fan nu na naa, e ndedi makuyaxi Isa yire ra, e yi fe birin matoma. E nu bara bira Isa fɔxɔ ra kelife Galile boxi ma, e nu a mali. ⁵⁶ Mariyama Magidalaka nu na e ya

ma, a nun Mariyama Yaki nun Yusufu nga, a nun Sebede xa die nga.

Isa xa maragate

(Maraki 15:42-47, Luki 23:50-56, Yaya 19:38-42)

⁵⁷ Nunmare to so, Arimateka bannamixi nde naxa fa naxan nu xili Yusufu. Isa fɔxirabire nde nan nu a fan na. ⁵⁸ A naxa siga Pilati yire, a Isa fure maxandi a ma. Pilati naxa yaamari fi e xa a so a yi ra. ⁵⁹ Yusufu naxa Isa fure tongo, a a mafilin kasange fanyi kui, ⁶⁰ a a beɛ gaburi neɛne kui, naxan nu gexi geme kui a tan Yusufu be. A to geme xungbe mapindigilin, a a doxo gaburi de ma, a naxa siga. ⁶¹ Mariyama Magidalaka nun boore Mariyama nu na naa, e doxoxi gaburi ya ra.

Sɔorie tife Isa xa gaburi kantade

⁶² Malabu loxoɛ see rafala loxoɛ kuye iba, serexedube kuntigie nun Farisenie naxa siga Pilati yire. ⁶³ E naxa a masen a be, «Mange, muxu ratuxi a ma yi wule fale, beenun a xa faxa, a a fala ne, «Xi saxan dangi xanbi, n kelima ne faxe ma.» ⁶⁴ Na kui, i xa yaamari fi a xa gaburi xa makanta han a xi saxan nde, alako a fɔxirabiree naxa fa a fure muɲa, e fa a fala pama be, «A bara keli faxe ma.» Xa na sa raba, wule doxoɛ dangima ne wule singe ra.» ⁶⁵ Pilati naxa e yaabi, «Awa, n bara sɔorie so wo yi. Wo sa gaburi makanta alo wo wama a xon ma ki naxe.» ⁶⁶ E naxa siga, e sa tonxuma sa geme ma naxan nu na gaburi de ma, alako xa gaburi fa sa rabi, a kolonma ne. E naxa sɔorie lu naa, na kantafe ra.

28

Isa xa marakeli faxe ma

(Maraki 16:1-10, Luki 24:1-12, Yaya 20:1-10)

¹ Malabu loxoƙe kuye iba, sande loxoƙe subaxe ma, Mariyama Magidalaka nun boore Mariyama, e naxa siga gaburi matode. ² Na temui, boxi naxa seren senbe ra, barima Marigi xa maleke nde nu bara goro keli koore, a geme maɓindigilin, a a ba gaburi de ma, a fa doxo a fari. ³ Maleke nu yanbama alo seyamakonyi, a xa sosee nu fiixe foen. ⁴ Soori naxee nu na kantafe, e naxa gaaxu han e seren, e lu alo faxamixie. ⁵ Kono maleke naxa a masen ginƙe be, «Wo naxa gaaxu, barima n a kolon wo na Isa nan fenfe, e naxan banban wuri magalanbuxi ma. ⁶ A mu be, a bara keli faxe ma, alo a a fala ki naxe. Wo fa, wo a mato a nu saxi dennaxe. ⁷ Wo man xa siga mafuren, wo sa a masen a foxirabirƙe be, «A bara keli faxe ma. A na sigafe wo ya ra Galile. Wo a toma menni ne.» A tan nan na ki, n bara a ragbilen wo ma.»

⁸ Ginƙe naxa e xulun, e keli gaburi yire, gaaxui nun seewe gbegbe ra, e siga e gi ra na xibaaru masende Isa foxirabirƙe be. ⁹ Kono Isa naxa e ralan, a e xeebu, «Wo mama.» E to e maso a ra, e naxa suyidi a be, e a sanyie suxu. ¹⁰ Isa naxa a masen e be, «Wo naxa gaaxu. Wo sa a fala n ngaxakerenyie be e xa siga Galile. E n toma menni ne.»

Soorie nun Yuwifi kuntigie wule xabufe

¹¹ Ginƙe nu sigafe temui naxe, soori nde naxee nu gaburi kantafe, e naxa so taa kui. Fe naxan birin naba, e naxa sa a dentegƙe serexedube

kuntigie be. ¹² Nee nun forie fan to e malan yire keren, e naxa nate tongo, e kobiri gbegbe fi soorie ma ¹³ yi yaamari ra, «Wo xa yi nan fala, «Isa foxirabiree nan fa ke ra, e a fure muɲa muxu nu na xife temui naxe.» ¹⁴ Xa a sa li gomina naxa yi fe me, muxu sa woyenna a be alako sese naxa wo to.» ¹⁵ Na kui, soorie naxa kobiri rasuxu, e fe birin naba alo a falaxi e be ki naxe. Na masenyi naxa yensen ye Yuwifie tagi. Han to na fe mema.

*Isa xeraya fife a foxirabiree ma
(Maraki 16:14-18, Luki 24:36-49, Yaya 20:19-23, Taruxui 1:6-8)*

¹⁶ Isa foxirabire fu nun kerenyie naxa siga Galile boxi ma, e te geya fari Isa dennaxan masen e be. ¹⁷ E to a to, e naxa suyidi a be, kono e man nu siikexi. ¹⁸ Isa naxa a maso e ra, a a masen e be, «Senbe birin bara so n yi ra koore nun dunija ma. ¹⁹ Na kui, wo xa siga, wo sa si birin findi n foxirabiree ra. Wo xa e xunxa ye xora Baba Ala, a xa Di, nun a Xaxili Seniyenxi xili ra. ²⁰ Wo xa e tinkan n ma yaamari birin nabatude. Wo a mato, n na wo fe ma temui birin, han dunija rajonyi.»

Soso Kitaabuie: Tawureta, Yabura, Inyila
The Holy Bible in the Susu language of Guinea (Soso
Kitaabuie: Tawureta, Yabura, Inyila Bible)

copyright © 2015 Mission Évangélique Réformée Néerlandaise et les
Traducteurs Pionniers de la Bible

Language: Susu

Contributor: Mission Évangélique Réformée Néerlandaise

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it
in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2020-11-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source
files dated 29 Jan 2022

f1d08866-ea3e-5b9b-b506-e7690c5c61d2